

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת כב

דף פ"ט

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

סיכום על החלקים שבר"ן שהם פלפול ולא פירוש:

דף פו.

ד"ה אמר ר' אילא

הר"ן האריך לבאר השקלא וטריא בין ר' אילא ור' ירמיה, באיזו נקודה פליגי.

ד"ה מתקיף ליה ר' פפא

הר"ן המשיך לבאר השקלא וטריא בין ר' ירמיה ור' פפא, על פי דבריו לעיל (ד"ה אמר ר' אילא) בביאור השו"ט בין ר' ירמיה ור' אילא.

ד"ה מתקיף ליה ר' שישא

הר"ן מקשה, הרי גם לגבי אשה בידה להחזיק במעשה ידיה ע"י שתאמר 'איני ניזונת ואיני עושה', ואם כן אין חילוק בין אשה לשדה, עיי"ש מה שתירץ הר"ן לזה.

דף פו:

ד"ה דאמר רבא

הר"ן מביא מחלוקת הראשונים אם קדושת דמים מפקיע שיעבוד, או רק קדושת הגוף, עיי"ש.

ד"ה למימרא

הר"ן העיר, שהלימוד המובא בגמ' מספיק רק לענין הפרה, דצריך להפר לשם אותה אשה, אבל מנא לן דגם הקמה צריכה להיות לשם אותה אשה, עיי"ש שהביא עוד לימוד לדין זה.

דף פז.

ד"ה והלכתא

הר"ן ביאר הטעם לחלק בין רוב דינים דאמרינן תכ"ד כדבור ובין ארבעה דברים הנזכרים בגמ' דלא אמרינן כן. והביא הר"ן בשם ר"ת, דעיקר דין תכ"ד כדבור הוא תקנה דרבנן, והר"ן השיג עליו בזה, עיי"ש.

דף פז:

ד"ה אבל חכמים אומרים

הר"ן הביא שתי גירסאות בגמ' דידן, והכריע הר"ן דלא כגירסא דידן, עיי"ש.

ד"ה ר' מאיר אומר לא יפר

הר"ן הביא עוד שיטה בביאור המחלוקת בין ר' מאיר וחכמים, עיי"ש.

ד"ה ר' מאיר אומר לרבנות

הר"ן האריך לפרש סוגיית הגמ' לפי שני המהלכים שהביא הר"ן לעיל (ד"ה ר' מאיר אומר לא יפר), עיי"ש.

דף פח.

ד"ה הנודר הנאה

הר"ן כתב לחלק בין אב שנותן מעות לבתו כציוור דמתני' ובין אב שנותן פירות לבתו, שבזה אין איסור כלל, עיי"ש הטעם. ועוד ביאר הר"ן היאך מהני אם יאמר האב התנאי המובא במתני'.

דף פח:

ד"ה ולענין הלכה

הר"ן הביא מחלוקת גדולה בין הראשונים לענין הלכה, אם קיי"ל כשיטת רב או כשיטת שמואל, עיי"ש.

דף פט.

ד"ה ולענין הלכה

הר"ן מסיק לדינא כשיטת ר' עקיבא דאזלינן בתר שעת האמירה ולא בתר שעת החלות, בין לחומרא ובין לקולא.

דף פט:

ד"ה תניא

הר"ן מקשה, למה מביאה הברייתא שני ציורים, א', שאיני נהנית לאבא ולאביך, ב', נטולה אני מן היהודים, ותירץ הר"ן שיש חידוש בכל ציור, עיי"ש.

דף פט.

תירוץ:

תירץ החת"ס (שם), דאין הכי נמי, מסברא יש לומר כמו ר' ישמעאל, ולא צריך ללמוד כן מקרא, אך כיון דר' עקיבא למד דינו מקרא, שוב הוצרך גם ר' ישמעאל ללמוד דינו מקרא, לאפוקי מדרשת ר' עקיבא.

גמ', הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה

קושיא:

מפשטות לשון הגמ' משמע שהבעל מפר לה לאחר שכבר נתגרשה, וכמובן זה תמוה, היאך יכול להפר אחר שכבר גרשה ואיבד כחו להפר.

תירוץ:

בספר מראה המקום (כאן) תירץ, שצ"ל דכוונת הגמ' היא שהבעל מפר לה קודם שמגרשה, אלא שנקטה הגמ' לשון 'ונתגרשה' אגב בבא ראשונה דקתני 'ונשאת'.

משנה, תשע נערות

קושיא:

העירו הראשונים, למה קתני בלשון 'נערות' הא מנה התנא כמה ציורים של בגרות.

תירוץ:

הרמב"ם בפירוש המשנה (כאן) ביאר, שמ"מ נקראים נערות כיון שנתקדשו בעודם נערות ואח"כ נתבגרו. [וע"ע ברא"ש (ד"ה תשע) ובתוס' רי"ד (כאן) שתירצו בדרכים אחרים].

משנה, הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנתאלמנה או נתגרשה בתוך ל' הרי זה מופר

קושיא:

יש לעיין, היאך יכול להפר, הא עדיין לא חל הנדר.

תירוץ:

הר"ן לקמן (צ). כתב, דמוכח מזה דתנא דמתני' [ר' עקיבא] סובר כשיטת רבנן דאפשר להפר נדר קודם שיחול, ודלא כשיטת ר' נתן דסובר שאין להפר עד שיחול הנדר. [וע"ע בריטב"א (שם) ובקורן אורה (שם ד"ה והר"ן) שביארו בדרכים אחרים].

גמ', וסימנא יל"י

קושיא:

יש לברר כוונת הסימן.

תירוץ:

המפרש (ד"ה וסימניך) פירש הכוונה, 'בבא ראשונה יפר, והדר ל'א יפר, בבא אחרונה תני ל'א יפר, והדר יפר'. [וע"ע בשיטמ"ק (ד"ה וסימנא) שפירש באופן אחר].

גמ', אמר ר' ישמעאל הרי הוא אומר

קושיא:

העיר החת"ס (ד"ה תניא), למה הוצרך ר' ישמעאל ללמוד דינו מקרא, הא לכאורה הסברא הפשוטה היא כמו ר' ישמעאל, שהעיקר הוא חלות האיסור, ולא אמירת הנדר, דקפידת הבעל היא על חלות האיסור.

דף פט:

גמ', זו דברי ר' יהודה

קושיא:

בשו"ת רמ"ע מפענו (סי' סו) הקשה, הא דברים אלו הם דברי ת"ק דמתני', וע"כ אין זה ר' יהודה, דר' יהודה מובא אח"כ במתני'.

תירוץ:

בהגהות קול רמ"ז על משניות (כאן) תירץ, דמתני' כולו ר' יהודה היא, אלא דברי שא הביא ר' יהודה דברי חכמים ואח"כ אמר דברי עצמו. [וע"ע ברמב"ם בפירוש המשנה (כאן) ובליקוטי הגר"א (כאן) שפירשו בדרכים אחרים].

גמ', רהיט בגפא ותובליא ולא אמציי למיתנא

קושיא:

יש לעיין, למה לא הצליח בלימודו, הא ידוע הכלל 'האומר יגעתו ולא מצאתי אל תאמין'.

תירוץ:

הרא"ש (ד"ה רהיט) ביאר, שהיה עסוק במלאכתו ולא היה לא פנאי ללמוד כראוי. וכעין זה ביאר המאירי (ד"ה רהיט), שהיה עסוק בעסקי עולם הזה ולא היה יוכל ללמוד כראוי. [ועי' בר"ן (ד"ה לא אמציי)].

גמ', דאיתסר הנייתא דעלמא עליה

קושיא:

הקשו הראשונים, הא לכאורה נדר כזה לא חל כלל, דלאסור הנאה מכל העולם הוא נדר שא"א לקיימו.

תירוץ:

תירץ הרא"ש (ד"ה תיתסר), שכיון שיכול לקיים התנאי ועי"ז לא יחול הנדר כלל, מקרי שפיר נדר שאפשר לקיימו. וכיסוד דבריו כתבו גם התוס' בכתובות (עא. ד"ה שלא). [וע"ע ריטב"א (כאן) ושלמי נדרים (ד"ה פירוש), שתירצו בדרכים אחרים].

גמ', אתא ר' אחא בר ר' הונא ושבשיה ואינסיב איתתא

קושיא:

הקשה המהרי"ט (שו"ת, ח"א סי' יט), למה חל הנדר כלל, הא הו"ל נדרי שגגות, כיון דנתקיים התנאי בטעות, וכמבואר במשנה לעיל (כה:): שאם נתקיים התנאי בטעות הו"ל נדרי שגגות.

תירוץ:

עי"ש במהרי"ט שכתב ב' תירוצים לקושיא זו, וע"ע בקהילות יעקב (סי' מג אות ב) מה שתירץ לזה.

דף פט

תוכן הענינים

- א. 'מתני' תליא נפשה ביומי, ב' מהלכים
- ב. מסר האב לשלוחי הבעל, אם יכול הבעל להפר
- ג. אם שיטת רבנן (פט): תלוי בשיטת ר' עקיבא (פט).
- ד. ראיית המחנה אפרים דא"א לחזור מנדר

א) מתני' תליא נפשה ביומי, ב' מהלכים

רק זמן, הרי זה נחשב כאילו כבר חל הנדר מיד בשעת האמירה, ונמצא דשעת החלות היא גופא שעת האמירה, משא"כ כשתולה עצמה במעשה, כגון בנישואין או בגירושין, לא נחשב כאילו כבר חל הנדר.

ד. נפק"מ בין המהלכים

כתבו האחרונים, שיש נפק"מ גדולה בין שני המהלכים הנ"ל, כגון אם אמרה הריני נזירה לאחר שאעשה מעשה מסוימת, שלפי הר"ן גם בכה"ג מודה ר' ישמעאל [לדעת אבין] דאזלינן בתר שעת האמירה, שיתכן שתעשה את המעשה כשהיא עדיין באותה רשות שהיא נמצאת בה עכשיו, משא"כ לפי הרמב"ן, בכה"ג אזלינן בתר החלות [לדעת אבין אליבא דר' ישמעאל], כיון דמחוסר מעשה ולא רק זמן.

ה. הרמב"ן לשיטתו

העירו האחרונים, שהרמב"ן לקמן אזיל בזה לשיטתו, דהנה הר"ן לקמן (צ. ד"ה ולענין הלכה) הביא בשם 'איכא מ"ד' דיש סברא לומר שבאופן שהנדר עומד לחול ומחוסר רק זמן ולא מעשה, הרי זה נחשב כאילו כבר חל הנדר, עיי"ש. ושיטה זו היא דעת הרמב"ן, עיי"ש. והרמב"ן אזיל בזה לשיטתו בסוגיין. [וע"ע במפרש (ד"ה אפילו), ובתוס' (ד"ה ברייתא), דמשמע מדבריהם שפירשו כוונת הגמ' בדרך שלישי].

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה מחלוקת אמוראים בביאור המשנה, דר' חסדא אמר דתנא דמתני' היא ר' עקיבא דאזיל בתר שעת האמירה ולא בתר שעת החלות, ואבין אמר דמתני' אתי שפיר אף לר' ישמעאל דאזיל בתר שעת החלות, דבציור דמתני' מודה ר' ישמעאל דאזלינן בתר שעת האמירה, משום ד'תליא נפשה ביומי' [שלשים יום]. ומצינו בראשונים ב' מהלכים לפרש כוונת אבין, כמו שיתבאר.

ב. מהלך א', הר"ן

הר"ן (ד"ה אפילו תימא) ביאר, דבציור דמתני' שתולה עצמה בזמן של ל' יום, הרי יתכן להיות שבסוף זמן זה עדיין תהיה באותה רשות שהיא נמצאת בה עכשיו, [ברשות עצמה או ברשות הבעל], ובכה"ג מודה ר' ישמעאל דאזלינן בתר האמירה, ורק כשתולה עצמה בנישואין או בגירושין, שבזה בודאי תהיה אז ברשות אחרת, אזיל ר' ישמעאל בתר שעת החלות.

ג. מהלך ב', הרמב"ן

בתשובות הרמב"ן (סי' רעא) פירש כוונת אבין באופן אחר, דבכל אופן סובר ר' ישמעאל דאזלינן בתר שעת החלות, אלא שבאופן דמחוסר

ב) מסר האב לשלוחי הבעל, אם יכול הבעל להפר

אולם הריטב"א (ד"ה מסר) כתב, שאין הבעל יכול להפר נדרה אחר מסירת האב לשלוחי הבעל. וכן משמע ברש"י בכתובות (מט.). וכן כתב הטור (יו"ד סי' רלד). ובשו"ע (יו"ד שם סעי' ח) מובא שתי הדיעות.

ה. ב' מהלכים

מצינו באחרונים ב' מהלכים לבאר דעת הריטב"א והטור. הרש"ש (עג): ביאר, שמדרבנן אין הבעל יכול להפר, משום דחיישין לסמפון [שמא ימצא מום וא"כ הנשואין היתה בטעות]. אמנם רעק"א (שו"ת, תניינא סי' נא) ביאר באופן אחר, שמסירת האב לשלוחי הבעל מנהי רק להוציא האשה מרשות אביה, אבל לא להכניסה לגמרי לרשות בעלה.

א. סוגיית הגמ'

הגמ' אומרת, דלשון 'זה הכלל' דקתני בריש פירקין בא לאיתויי 'מסר האב לשלוחי הבעל', שאין האב יכול להפר, שכבר יצתה מרשותו.

ב. דברי הר"ן

הר"ן (ד"ה זה הכלל) ביאר הטעם, דכיון שמסרה [לשלוחי הבעל] שוב אין לאביה רשות בה, דהוי לה הך מסירה כנשואין, שהבעל מפר בנדרים שתדור משנאין ואילך.

ג. דיוקו של הקרן אורה

הקרן אורה (ד"ה גמ') דייק מלשון הר"ן, דמסירת האב לשלוחי הבעל מועילה כמו נישואין ממש, וממילא יכול הבעל להפר נדרים. וכן דייקו הרש"ש (עג): והגר"א (יו"ד סי' שלד אות כא).

כתב רעק"א, שיש נפק"מ גדולה בין שני המהלכים, אם שניהם [הבעל

והאב] מפירים נדריה, שלפי הרש"ש בודאי מהני, דשוב אין לחוש לסמפון, אבל לרעק"א גם זה לא יועיל, דאינה ברשות שום אחד מהם.

ג. אם שיטת רבנן (פט): תלוי בשיטת ר' עקיבא (פט.)

א. מחלוקת רבנן ור' נתן

הגמ' (פט): מביאה מחלוקת תנאים לגבי אשה שנודרת על תנאי, אם יכול הבעל להפר נדרה מיד בשעת אמירת הנדר, או שצריך להמתין עד שיתקיים התנאי ויחול הנדר בפועל, דר' נתן סובר דאינו מפר עד שיחול הנדר ממש, וחכמים סוברים שמפר מיד אע"פ שלא חל הנדר. והעירו הראשונים שלכאורה מחלוקת זו תלויה במחלוקת אחרת.

ג. דעת הר"ן

הר"ן כתב בכמה מקומות (צ. ד"ה לענין הלכה, פ. ד"ה ור' יוסי, פט: ד"ה קונם), דע"כ צ"ל דר' עקיבא סובר כרבנן דר' נתן, דאל"כ היאך יכול הבעל להפר נזירות שקיבלה לאחר שתתגרש, הא עדיין לא חלה הנזירות בפועל, אלא ע"כ מוכח דסובר ר' עקיבא כשיטת רבנן, ואפשר להפר נדר קודם שיחול ממש.

ב. מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא

הגמ' (פט). מביאה מחלוקת תנאים לגבי אשה שקיבלה נזירות על דעת שתחול לאחר שתתגרש, אם יכול הבעל להפר הנזירות מיד בשעת האמירה, או שאינו יכול להפר כיון שעדיין לא חלה הנזירות עד לאחר שתתגרש, דר' ישמעאל סובר דאינו מפר משום דאזלינן בתר החלות, ור' עקיבא סובר דמפר משום דאזלינן בתר האמירה. והעירו הראשונים הנ"ל, שלכאורה צ"ל דחכמים דר' נתן סובר כר' עקיבא.

ד. דעת הריטב"א

אולם הריטב"א (ד"ה תניא) כתב, שאין הכרח לומר שר' עקיבא סובר כשיטת חכמים דר' נתן, שיש לחלק בין הצוירים, דר' עקיבא מיירי באופן שקיבלה הנזירות בקבלה גמורה, ולא על תנאי, אלא שאמרה שלא תחול הנזירות מיד, אלא לאחר שתתגרש, ובזה שפיר יכול הבעל להפר קודם חלות הנדר, אבל ר' נתן מיירי בנדר על תנאי, שאפשר שלא יחול כלל אם לבסוף לא יתקיים התנאי, ובזה הוא דסובר ר' נתן דאין הבעל מפר עד שיחול הנדר ממש.

ד. ראיית המחנה אפרים דא"א לחזור מנדר

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה מעשה עם אדם אחד שאסר על עצמו הנאה מכל העולם אם ישא אשה קודם שילמוד תורה, וטרח ללמוד ולא עלה הדבר בידו, והיה צורך גדול להתיר לו את נדרו, ובא לפני ר' אחר בר' הונא, והטעהו לישא אשה כדי שיוכל אח"כ לשאול על נדרו, עיי"ש כל הסוגיא.

ה. שיעורי ר' דוד

בשיעורי ר' דוד (אות א) ביאר, [על פי דברי המחנ"א שם], דגבי נדר, מלבד חלות האיסור, גם נתחייב הנודר לקיים את דבריו, וזהו עיקר מצות נדרים, שמי שנדר חייב לקיים את דבריו, ולכן מובן שאף קודם שיחול האיסור אינו יכול לחזור מנדרו, שא"כ נמצא דלא קיים דבריו. משא"כ בקידושין, שאין שום חיוב לקיים דבריו, אלא שהוא פועל חלות קידושין, ושפיר יכול לחזור בו קודם שתחול הקידושין.

ב. ראיית המחנה אפרים

המחנה אפרים (הל' נדרים סי' יב) כתב להוכיח מסוגיא זו, שמי שנדר על דעת שיחול האיסור לאחר זמן, אינו יכול לחזור בו מנדרו קודם שיחול האיסור, ולא אמרינן בזה 'אתי דיבור ומבטל דיבור', דא"כ למה הוצרך ר' אחא בר' הונא להטעהו, הרי יוכל בקלות לחזור מנדרו.

ה. חידושי ר' שמואל

בח' ר' שמואל (סי' ג) ביאר, [עפ"י דברי הגר"ש שקופ (שערי יושר ש"ה פכ"א)], דגבי קידושין עצם הכח להחיל הקידושין הוא ביד האדם, ולכן יכול לבטל החלות כל זמן שלא חלה, משא"כ בנדרים, עצם הכח להחיל האיסור אינו ביד האדם אלא ביד התורה, אלא שכך קבעה התורה, שאם אדם נדר באיזה דבר, התורה קבעה בו איסור. ולכן אין האדם יכול לבטל חלות האיסור אחר שאמר נדרו, שעצם הכח להחיל או לבטל חלות האיסור אינו בידו כלל.

ג. מאי שנא מקידושין

העירו האחרונים, מאי שנא נדרים מקידושין, הלא גבי קידושין הדין הוא שמי שקידש אשה על דעת שתחול הקידושין לאחר זמן, יכול לחזור בו מדבריו כל זמן שלא חלה הקידושין, משום דאתי דיבור ומבטל דיבור, ומאי שנא דגבי נדרים לא אמרינן כן. ומצינו ב' מהלכים לבאר החילוק, כמו שיתבאר.

דרף פט

בענין נישואין ולימוד התורה

כך, ונ"ל שעל זה סמכו בדורות הללו, אמנם כשאנו רוצה לישא כמנהג הכותים, כייפין ליה על כך".

בשו"ת שמש ומגן (אהע"ז ח"ב סי' כג) כתב הגר"ש משאש, שהמנהג בישיבות הוא להמתין עד גיל כ"ד או כ"ה, משום שכיום קשה יותר גם ללמוד וגם לעשות פרנסה, מאחר שהוצאותיה של משפחה שומרת תורה ומצוות גדלו מאוד. וכתב החפץ חיים בספר המצות הקצר (מצוה מג), שאין לאדם לדחות את הנישואין מעבר לגיל כ"ה. ויעץ החזון איש במכתב (קובץ אגרות ח"ב סי' קלה) שיש ללכת אחר עיקר ההלכה, ולהתחתן בגיל כ'. וכן הביא בשמו הגר"ש וולבה בקונטרס חתנים (בבית חתנים). ומובא בשם הג"ר אלעזר מנחם מן שך (דרכי החכמה סי' קכג אות ה), שבדורות קודמים היו לומדים עד גיל כ"ג או כ"ד לפני הנישואין, אולם בזמנינו יש לעודד נישואין בגיל צעיר יותר, בערך סביב גיל כ"ב.

לענין אם יש להמתין כשיש אח או אחות גדולים שעדיין לא התחתנו, עי' ברשב"ם (ב"ב קכ). שהביא מקור לדבר זה ממה שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" (בראשית כט, כו). וכן היא משמעות השו"ע (יו"ד סי' רמד סעי' יג) שלענין נישואין יש קדימה לגיל. אכן עי' באג"מ (אהע"ז ח"ב סי' א) שמסביר שדין זה נאמר רק כאשר שני האחים כבר מאורסים, בזה יש לאפשר למבוגר להתחתן ראשון. אבל אם עדיין לא נתארסו שום אחד מהם, מותר לאח או לאחות הצעירים להתחתן תחילה. וכן פסק בילקוט יוסף (חופה וקידושין עמ' מג).

אכן עי' בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תשלט) שמתיר רק אם לא יגרום צער להאח או האחות הגדולים, ויש מחילה בלב שלם, אכן אם אין כאן מחילה גמורה, "אם אחיו הגדול ידוע כ'בררן' שמציעים לו שידוכים הגונים וממאן, אזי אין הקטן חייב להמתין ולהחמיץ מצוה רבה דפריה ורביה בגללו, אבל אם אינו 'בררן', אלא רק לא מזדמן לו עדיין שידוך, ראוי לקטן להמתין איזה שיעור, לא לצער אחיו הגדול ממנו".

הגמ' מביאה מעשה עם איש אחד "דאיתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הילכתא". ועי' בר"ן שביאר, שאיש זה חשש שאם ישא אשה מקודם לא יוכל ללמד תורה כראוי, שהרי "רחיים בצוארו ויעסוק בתורה", ולכן נדר להכריח עצמו ללמד מקודם ורק אח"כ ישא אשה.

יסוד זה של "רחיים בצוארו ויעסוק בתורה" אינו מימרא דאגדה בעלמא, אלא גם נפסק להלכה בשו"ע (אהע"ז סי' א סעי' ג) וז"ל "מצוה על כל אדם שישא אשה בן י"ח שנה, והמקדים לישא בן י"ג מצוה מן המובחר כו', בשום ענין לא יעבור מכ' שנה בלא עשה, מי שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא, ב"ד כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה, ומיהו אם עוסק בתורה וטרח בה ומתיירא לישא אשה שלא יטרח במזונו ויתבטל מן התורה, מותר להתאחר".

ועי' בבית שמואל (שם) שהעיר, שכיון שלא נתן השו"ע קצבה בדבר ממילא "אם יהיה טרח' בשביל מזונות, ויצרו אינו מתגבר עליו, מותר להתאחר כל זמן שאין יצרו מתגבר עליו, ואין קצבה לדבר". וכן באמת כתב השו"ע להדיא בהמשך דבריו שם (סעיף ד) וז"ל "מי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי תמיד ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה אין בידו עון והוא שלא יצרו מתגבר עליו". אכן עי' בפתחי תשובה (שם) שהביא, שאף שכתב הבית שמואל שאין קצבה בדבר, אכן "יראה דאין להתאחר מפני סיבה שחוץ מגופו אלא עד עשרים וארבע".

בזמנינו, יש כמה שיטות בהגיל המעולה להמתין לישא אשה. וצריך להקדים ענין זה בדברי הערך לחם (על השו"ע שם), שכל הנידון הוא רק באדם שבדוקא ממתין למצוא זוגתו מחמת לימוד התורה, אכן אם אדם רוצה לישא אשה, ומחפש אחר אשה לישא, אלא שלא מצא בת זוגתו, לא בזה אנו דנים כלל, וז"ל "מדנקט ואינו רוצה, ולא נקט ואינו נושא, משמע שאם רוצה לישא, אלא שמתעכב עד שימצא זיווג נאה, או לסיבה אחרת שתזדמן לו, לא כייפין ליה על

דף פט

בענין גדר תנאי בנדריים

תמצית הסוגיא:

א' הרא"ש תי' וכן תירצו תוס' בכתובות דף עא. ועוד, דכאן כיון דעשה תנאי דרק אם לא ילמוד תחילה, אז אינו נדר שוא דהרי יכול לקיים תנאו שלא לישא אשה עד שילמוד, ונמצא דהוי דבר שאפשר להתקיים. והוא חידוש גדול דרק התנאי אפשר לקיים אבל גוף הנדר כשדנין אותו לעצמו הוי נדר שא"א להתקיים, ומ"מ ע"י התנאי אין עצם נדר מקרי נדר שוא, ויתבאר ענין זה להלן.

ב' הריטב"א כתב דרק אסר מקצת הנאות שבעולם או מקצת אנשים שבעולם ואפשר להתקיים ע"י אחרים, ושפיר לא היה נדר כזה שהוא נדר שוא.

והעיקר צריכין ליישב הנך שיטות דהתנאי פועל דאינו נדר שוא, מהו הסברא וגדר הדברים שיועיל התנאי בשביל גוף הנדר, והבד קודש ור' נחום פירשו בדרכים שונים כמו שיתבאר.

מבואר בסוגיין מעשה באחד שנדר ואסר על עצמו כל הנאות העולם אם ישא אשה לפני שילמד כל ההלכות, וניסה ללמוד ולא הצליח, ורצה ר' אחא להתיר נדרו כדי שיוכל לישא אשה, אלא שאין החכם יכול להתיר הנדר לפני שהנדר חל [והגמ' דן אם זה תלוי בפלוגתת ר' נתן ורבנן לגבי הפרה, או דלמא לכו"ע לגבי שאלת חכם א"א להתיר הנדר שיחול], ועכ"פ ר' אחא שבשיה [לקחו בדברים והטעהו, ערא"ש], והשיאו לו אשה ונאסר בכל הנאות העולם ואז התיר נדרו.

והרא"ש אצלינו והתוס' בשאר מקומות, דנו דאם אסר על עצמו כל הנאות שבעולם כלשונו 'דאיתסר הנייתא דעלמא עליה', א"כ הוי נדר שוא, דא"א לאדם לעמוד ולחיות בלי ליהנות מהעולם, ונדר שוא אינו חל כלל, כדמצינו לעיל דהאומר קונם שינה יותר מג' ימים הוי נדר שוא ומותר לעבור מיד [ונחלקו הראשונים אי עובר באיסור על עצם עשיית הנדר שוא כעין שבועת שוא או לא, אבל בודאי לא נאסר במה שאמר בנדרו]. ויש ב' דרכים איך ליישב.

תמצית מראה מקומות.

א. גמ' דף פט:

ההוא גברא דאסר הנאת העולם עליו אם לא ילמוד תורה קודם שישא אשה, ולמעשה לא עלה בידו, וגרמו שישא אשה כדי שיחול הנדר ועי"ז יוכל לישאל עליו להתירו.

ב. רא"ש ד"ה תיתכר הנאה דעלמא עלי וכו'.

העיר דא"א להיות בלא הנאת העולם ונימא דהוי נדר שוא, ותי' וכתב דלא הוי נדר שוא דאפשר שלא ישא ולא יאסר. והיינו כיון דתלה הדבר בתנאי ואפשר לקיים התנאין אין זה מקרי נדר שוא. ויתבאר דנחלקו בזה בעלי התוס'.

ג. תוס' כתובות דף עא.

כתבו כנ"ל בישוב הך דסוגיין דכיון דיש בה תנאי אינו נדר שוא. וצ"ע מהכ"ת שלא יהא נדר שוא, הרי גוף הנדר הוי דבר שא"א להתקיים כלל.

ד. תוס' גיטיין דף לה. ד"ה ונודרת.

כתבו ג"כ כהך תוס' בכתובות, והוסיף ביאור דבשעה שנדר היה יכול לקיים דאפשר שלא ישא.

ה. רא"ש כתובות פ"ז סימן ג'.

אמנם הרא"ש בכתובות הביא מרבינו תם דחולק על הנ"ל, וכל שעיקר הנדר הוא דבר שא"א לקיימו הרי זה נדר שוא ולא איכפת לן בהתנאי.

ו. תוס' שבועות דף כט. ד"ה באומר.

וכן הביאו תוס' בשבועות בשם ר"ת. וצ"ב שורש פלוגתת הראשונים הנ"ל הא

ז. ריטב"א ד"ה ואע"ג.

הקשה כנ"ל, ותי' דלא אסר כל הנאות עליו. ובזה מתיישב גם רבינו תם דכך למד סוגיא דידן.

ח. שו"ע יו"ד סימן רל"ב סעיף ה'.

מביא הך דין דאם אסר כל פירות שבעולם עליו הוי נדר שוא.

ט. רמ"א שם.

מביא דברי התוס' בכתובות הנ"ל דאם יאמר 'אם אעשה דבר פלוני יאסרו כל פירות עלי' אז י"א דאסור והוי נדר. והגר"א ציין לתוס' בכתובות והביא החולקין [ועכ"פ מובא הך דיעה ברמ"א].

י. בד קודש נדרים סי' י"ז.

מבאר דעת התוס' דע"י שעשה תנאי אינו נדר שוא, ותמוה הא גוף הנדר א"א לקיים ומה לי דאינו חל כל זמן שלא עשה כך וכך. ותי' דכל יסוד האיסור של נדר שוא, הוא בזה דמיד שיצא הדיבור מפיו הרי בודאי יתחלל ולכן חל החילול מיד, אבל היכי דאינו מוכרח שיהא דיבורו לשוא אז שפיר אינו עובר אותו איסור.

יא. תומים סי' כ"ו.

כתב דלרבינו תם דבעושה נדר על תנאי הוי נדר שוא כשא"א לקיים הנדר ולא איכפת לן דיכול לקיים התנאי, אז ה"ה להיפוך בעשה נדר בדבר שאפשר לקיימו והתנאי בדבר שא"א לקיימו ג"כ לא חל הנדר [כגון קונם ככר זה אם לא אישן לעולם].

ותמה רע"א [הובא באות י"א] האיך אפשר להוכיח מהא דלא חל נדר שא"א לקיימו דה"ה בתנאי שא"א לקיימו, הרי חלוק גוף הנדר והתנאי.

יב. חידושי ר' נחום, הובא בבנין נחום [עמודים, ש"ס, שס"א, שס"ד].

כתב ליישב עפ"י יסוד גדול המפורסם בשמו, דתנאי בנדרים אינו כשאר תנאים דהמעשה נעשה כך וכך 'על תנאי' אלא בנדרים התנאי נכנס לתוך עצם הנדר, דכך הוא צורת הנדר שאם אעשה כך וכך אז יהא כך וכך אסור עלי. ולכן בין הנדר ובין התנאי קובעין אם הוי נדר שוא, ע"ש האיך שהסביר הדבר.

(א) [בין ג.ג.] (ג) ליל
(כב.) (א) שיעור ה' ב' כ'
(ד) [בכית דף גכ.]
(ט) חגיגה י' (י) ברכות
(ס) (א) ליל פ. ד' ר"ה
ו"ס.

הנהגות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה וסריקת
ו"ו אלס אחד שגדר
כ"ל וימח מהס הנקד:
(ג) ד"ה דכתיב ו"ו
הוא וספרה ה"ב
משמע למי: (א) ד"ה
ואי אמרת ו"ו ב"ש
ה"ק ו"ח מ"ה ו"ו
ידע וכו' כלומר מאי
שאל על הראשון
דקאמר סתמא הכי
משמע או על חס:
(ד) ד"ה ו"ו אמרת סתמא
ו"ו לרענן על נזירות
כפי שאל ברישא כ"ל
וה"ל:

גליון הש"ס

כפי פאן הדין. ענין זה
מולין דף ק"ב ע"א:

תורה אור השלם

(א) ה"ק ה"ק
ובו"ה התורה כי סוף
ה" צבאות ב"ר צ"ח
קב"ד: [ג] ו"ו ו"ו
יב"ד: [ד] ו"ו כ"ו

מפר מן הש"ס

(א) מפר מן הש"ס
ע"ה ו"ו ו"ו ו"ו
ד"ה הש"ס:
[א] ו"ו כ"ו

א"ש ב' ד"ר נ"ד

(א) א"ש ב' ד"ר נ"ד
א"ש ב' ד"ר נ"ד
לא יחל ק"ר קבל
ה"א פ"ו ע"ה:
[ב] ו"ו כ"ו

ליקוטי רש"י

ע"ה ע"ה ע"ה
[א] ו"ו כ"ו

פירוש הרא"ש

ו"ו ו"ו ו"ו
[א] ו"ו כ"ו

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

ושרקיה בינא. טח פניו צניט כדי שלא יכירכו רב מסדא כאליו היה
אלס אחד (ב) מהס שגדר שלא ישא אשה כדי שימיר לו דלפטר
שאלו היה ממיר לא היה ממיר לו: פאן חכים דמייעבד בי האי מילתא.
שדקצב בקר שהשור אשה קודם שישאל על גדרו כדי שימול הגדר

עליו קודם שאלה דקסבר כרבי נתן
דלמך לא יפר הוליל ולא חל הגדר
דרכי נתן דיינא הוא ונחית לעומקא
דינא^(א): הכי נמי פ"גו בשא"ה.
שאין נשאלין לתכס עד שיהא הגדר
חל עליו: דכתיב והפרה ה"בנה.
(ג) והא וספרה^(ב) דמשמע אימתי הוי
הפרה בזמן שחל גנה צנה^(ג) היינו
גדר רבי נתן לטעמיה דלמך^(ד) הגדר
כאליו צנה צנה וסמקיימו כו' והיינו
חל צנה חל צנין הגדר. ע"א
מספיה קרנא וספרה הלגנה וצושה
החמה דכתיב^(ה) והיה אור הלגנה
כאור החמה ואור החמה היה
שעומם גור^(ו) דשהיא שעתא חסיה
נהורא דלגנה דעד השתא כי מלך
ה' נצחוט על ישראל ולא קודם
שימך ויה"ה גבי גדר מתי חל עליה
הוא דמופיר לא קודם שישאל: דכתיב
מפר מחשבות ערומים. דמשמע
מפר חליו מחשבה צעלמא אף ע"פ
שלא חל הגדר עדיו: אב"ד בגדרים.
שנרץ שאלה לתכס דכרי הכל אינו
ממיר אר"כ חל הגדר דכתיב לא
יחל דברו דמשמע כל זמן שאין
סס מעשה צניו^(ז) אלא דיטר צעלמא
שעדין לא חל הגדר לא יחל חסכ.
והאי דלרענן מנייה^(ח) הוא אינו מוחל
אלא אחרים מוחלים על צמן שחל
הגדר קאמר: צימא טבייה צ"ה.
לרב פפי דאליו בשאלה דכרי הכל
אינו [ממיר] עד שימול הגדר: קונם שאיני נהנה דפ"גו ופ"ג
שאשא"ה ע"יו. כלומר אם אשאל עליו לזוס חסכ להמיר לי יחל
עליו קונם מה שחל נהנה לאו חסכ: ואמר. דנשאלתי לתכס
עד שלא חל הגדר אי צני למישאל על המודר ברישא מישאל אי צני
מישאל על חסכ ברישא (א): (ב) מאי שאל דקאמר סתמא דמשמע^(ג) או
על חסכ או על מודר: צימא טבייה צ"ה. מהכא קונם שאני
נהנה לפלוגי דחל עליה גדר לאחור הריני נזיר לכשאשאל לתכס עליו:
נשא"ה ע"י גדרו. שחל עליו ואר"כ נשאל נמי על גדרו שלא חל עד ששאל
עליו: ואי אמרת נשא"ה. לתכס נמי אר"כ שאל חל הגדר וכי היכי
דפליגי בהפרה פליגי בשאלה^(ד) ודנין הוא לרענן (ה) חל נזירותו: שא"ה
ברישא. לליו לתכס נשאל על נזירותו חמילה ואחר כך על גדרו:
למימרא

כדי להראותו שהוא רוצה להחליט לכסו
גדיו. וקסבר כי היכי דפליגי רבנן ורבי נתן
בשאלה דרכי נתן נמי ק"ל בשאלה דאין חסכ ממיר אר"כ חל הגדר
ונהי דמנאי דפליגי ר' נתן ורענן קיימא לן כרענן דחידא ורביס
הלכה כרביס וכדעתינ למכתב קמן
איכו לאפוקי נפשיה מפלוגתא הוא
דעבד הכי והאי דלא קאמר רבנא
קסבר מחלוקת צהפרה אצל בשאלה
דכרי הכל אין חסכ ממיר אר"כ חל
הגדר וכדלמך רב פפי לקמן בסמוך
לא מילך מניה דמדללא אמר רבנא
הכי מכלל דלא סבר כרז פיא דליחא
דהאי דרב פפי הילכתא איזי וכמו
שנכתוב לפניו בסמוך פ"ג. ורבנא
נמי אפשר דהכי סבירא ליה והאי
דלא אמר הכי משום דמהאי עובדא
ליכא למידק כולי האי דנהי דודאי
איכא למידק מניה דרב אהא גר
הוול לא סבירא ליה כמחא דמחא
לקמן מחלוקת צהפרה אצל בשאלה
דכרי הכל חסכ ממיר אף על פי
שלא חל הגדר דאי חל למנה ליה
לשפיה מניה ליכא למידק מניה
דסבירא ליה דנשאלה דכרי הכל אין
חסכ ממיר אר"כ חל הגדר דמנן
הא דלפטר דהי סבירא ליה דנשאלה
נמי פליגי לאפוקי נפשיה מפלוגתא
עבד הכי. כך נראה צניו ורלמי
מי שכתב צהפר: ורב פפי אמר
מחלוקת בהפרה וכו' דכתיב מפר
מחשבות ערומים. אלמנא שייכא
הפרה דמשמע צלל דלכתי לא
מילא: דכתיב צ"ה יחל דברו. הא
לא יעקור מלות [דערין] וליקוין^(א) הא
אחרים עוקרין אלמנא אין חסכ ממיר
אלא אם כן חל הגדר: נשאל צ"ה הראשון. על המודר וממון
על נאסר על חסכ שממירו ולפיכך חזרו ונשאלו עליו: אי בבי
צ"ה נאסר מתיישב ברישא. יך אלל חסכ ויאמר אי דממיר ראשון
מוכסי והדמתי גם כן אותו חסכ כשאשאל^(ב) לפניו ועכשיו אני רואה
לשאל לפני פלוגי חסכ וממחרתי אני על מה שאסרתיו צהנחתי
ומדללא אפשר למעבד הכי ש"מ דאין חסכ ממיר אלל אם כן חל
הגדר: וב"ו ידע הי קאמ ודי בתרא. הש"ס הוא דקא דחי דלמך
דמימי קרן קיימחא דמי דע למנן קרי מנא ראשון או אחרון דלימנא
כי קמי ראשון ושמנ לשאלה קאמר שנשאל על אי זה מה שיראה
חלה והואו קרי ליה ראשון ואותו אחר שנשאל עליו אר"כ קרי ליה
אחרון: דא רבי נתן היא. דחי^(ג) ליה דצהפרה צניי שימול הגדר וכל
שק בשאלה דכתיב לא יחל אצל לעולם אימנא לך דרענן כי היכי דפליגי
דכרי כל דפליגי עליה דרבי נתן ואמרי דעבל מפר אר"כ שאל חל הגדר חידא דחידא ורביס הלכה כרביס^(ד) ועוד דר' עקיבא דלמך (לעיל פ"ט).
דלשא איש שאמרה הריני נזירה לכשאגרס ונתגרסה דיפר על כרחיך הכי סבירא ליה דעבל מפר אר"כ שאל חל הגדר ועוד דסוגיין צריש
פרקין צענין אם ארמך אם לא ארמך כרענן שייכא וכדמיצינא עלה דהיא^(ה) ונע"ג דלמך רבנא מאן חסינ למעבד כי הא אי לזו רב אחא
אלמנא קלסיא משום דעבד כרבי נתן וכיון דקלסיא שמתעמ ענה דהיא^(ו) ונע"ג דלמך רבנא מאן חסינ למעבד כי הא אי לזו רב אחא
וכדמיצינא לעיל וליכא למדחי כל הני רלוותי משום הא דקלסיא רבנא דליכא למדחייה וכדמיצינא הילכך נקטינ דעבל מפר אר"כ
שאל חל הגדר. וכן דעת הרמב"ן ז"ל: בו"הו ה"מ בשתמלה נדרה דבצר שהיא עשויה לעצור על תלתה דומיא דלשא עושה אני על
פי אבא ועל פי אבך דכיון שהיא מונערת אם לא תעשה לפיהן כאליו עשתה דמי אצל תלתה תנאה דבצר שאינה עשויה לעצור
עליו אינו מפר אלל אם כן חל הגדר והיינו דלמרינן צריש פרקין [ע"ה] למנה לה הפרה לא תרמך ולא לתמקון פירות עולם עלה
וכדמיצינא

הכי משמע ליה מהכא. ונראה דלמימנא צעלמא נקטיה הש"ס וספרה^(ז) בויהי ענין האשור (אלל הוא) [דלמך] (לעיל פ"ט)
(כ) כאליו צנה צנה. וימנא צעלמא וספרה^(ח) מפרה אלל אשור. לזון ה"ר אלעזר. וזית ספריה דכרי
ועמיה דכרי נתן משום דכיון וספר נדרה אחר עליה דמשמע אחר שיוול עליה הגדר יעיר. ועמיה דנתן משום דכיון
תפסי מחשבת ערומים, משמע משמע קודם שימול האשור יפר. וגם זה אמר ר"ר אלעזר דלחי אלל צעלמא צעלמא
משמע משמע קודם שימול יפר. והכי נמי מליט פירך דר' [פירושין דף ע"ג]. ודלמא מרע מכלל. [ופי רימ] חל מנייה אלל
סומנא צעלמא למר דכרי יהודן כן צנא ממיר עבדיס ונע"ג דלחי סתמא האי^(א) עמיה דר' [הודן כן צנא]: קונם שאני
גרה דפ"גו ו"ו שאשא"ה צ"ה. גם לתכס שנשאל עליו אילמך שאל אהנה משל: נשא"ה ע"י הראשון. שכתב
הנחתו עליו ואחר כך נשאל [על הנין]. ק"ד [דשנין] רואה למר על חסכ [סתיא] שני לאשורי: אי בבי אהא מישאל
כלמך שאל על איה סילתה חמילה: [ומי] [דנין] [מי] [דעינין] הי קאמ ודי בתרא. [א] דלמנא שאל על האשור חמילה
למירא ע"ה חסכ וקרי ליה ראשון משום דהי ראשון ושני קרי לאחר משום דהי שני [אלל] [א] וספרה^(ב) לזון ה"ר אלעזר. וזית ספריה דכרי
עדין לא חל עד שישאל על נזירותו [א] והנה מאחזו פ"ט: הא מני רבי נתן דיא. אכל רב^(ג) יחל לזון הכי דצהפרה מפר אר"כ שאל חל הגדר חידא דחידא ורביס הלכה כרביס^(ד) ועוד דר' עקיבא דלמך (לעיל פ"ט).
חל: דכתיב צ"ה יחל דברו צימא טבייה צ"ה. ו"ו ו"ו ו"ו

תוספות

ושרקיה בינא. טח פניו צניט כדי שלא יכירכו רב מסדא כאליו היה
אלס אחד (ב) מהס שגדר שלא ישא אשה כדי שימיר לו דלפטר
שאלו היה ממיר לא היה ממיר לו: פאן חכים דמייעבד בי האי מילתא.
שדקצב בקר שהשור אשה קודם שישאל על גדרו כדי שימול הגדר

עליו קודם שאלה דקסבר כרבי נתן
דלמך לא יפר הוליל ולא חל הגדר
דרכי נתן דיינא הוא ונחית לעומקא
דינא^(א): הכי נמי פ"גו בשא"ה.
שאין נשאלין לתכס עד שיהא הגדר
חל עליו: דכתיב והפרה ה"בנה.
(ג) והא וספרה^(ב) דמשמע אימתי הוי
הפרה בזמן שחל גנה צנה^(ג) היינו
גדר רבי נתן לטעמיה דלמך^(ד) הגדר
כאליו צנה צנה וסמקיימו כו' והיינו
חל צנה חל צנין הגדר. ע"א
מספיה קרנא וספרה הלגנה וצושה
החמה דכתיב^(ה) והיה אור הלגנה
כאור החמה ואור החמה היה
שעומם גור^(ו) דשהיא שעתא חסיה
נהורא דלגנה דעד השתא כי מלך
ה' נצחוט על ישראל ולא קודם
שימך ויה"ה גבי גדר מתי חל עליה
הוא דמופיר לא קודם שישאל: דכתיב
מפר מחשבות ערומים. דמשמע
מפר חליו מחשבה צעלמא אף ע"פ
שלא חל הגדר עדיו: אב"ד בגדרים.
שנרץ שאלה לתכס דכרי הכל אינו
ממיר אר"כ חל הגדר דכתיב לא
יחל דברו דמשמע כל זמן שאין
סס מעשה צניו^(ז) אלא דיטר צעלמא
שעדין לא חל הגדר לא יחל חסכ.
והאי דלרענן מנייה^(ח) הוא אינו מוחל
אלא אחרים מוחלים על צמן שחל
הגדר קאמר: צימא טבייה צ"ה.
לרב פפי דאליו בשאלה דכרי הכל
אינו [ממיר] עד שימול הגדר: קונם שאיני נהנה דפ"גו ופ"ג
שאשא"ה ע"יו. כלומר אם אשאל עליו לזוס חסכ להמיר לי יחל
עליו קונם מה שחל נהנה לאו חסכ: ואמר. דנשאלתי לתכס
עד שלא חל הגדר אי צני למישאל על המודר ברישא מישאל אי צני
מישאל על חסכ ברישא (א): (ב) מאי שאל דקאמר סתמא דמשמע^(ג) או
על חסכ או על מודר: צימא טבייה צ"ה. מהכא קונם שאני
נהנה לפלוגי דחל עליה גדר לאחור הריני נזיר לכשאשאל לתכס עליו:
נשא"ה ע"י גדרו. שחל עליו ואר"כ נשאל נמי על גדרו שלא חל עד ששאל
עליו: ואי אמרת נשא"ה. לתכס נמי אר"כ שאל חל הגדר וכי היכי
דפליגי בהפרה פליגי בשאלה^(ד) ודנין הוא לרענן (ה) חל נזירותו: שא"ה
ברישא. לליו לתכס נשאל על נזירותו חמילה ואחר כך על גדרו:
למימרא

הכי משמע ליה מהכא. ונראה דלמימנא צעלמא נקטיה הש"ס וספרה^(ז) בויהי ענין האשור (אלל הוא) [דלמך] (לעיל פ"ט)
(כ) כאליו צנה צנה. וימנא צעלמא וספרה^(ח) מפרה אלל אשור. לזון ה"ר אלעזר. וזית ספריה דכרי
ועמיה דכרי נתן משום דכיון וספר נדרה אחר עליה דמשמע אחר שיוול עליה הגדר יעיר. ועמיה דנתן משום דכיון
תפסי מחשבת ערומים, משמע משמע קודם שימול האשור יפר. וגם זה אמר ר"ר אלעזר דלחי אלל צעלמא צעלמא
משמע משמע קודם שימול יפר. והכי נמי מליט פירך דר' [פירושין דף ע"ג]. ודלמא מרע מכלל. [ופי רימ] חל מנייה אלל
סומנא צעלמא למר דכרי יהודן כן צנא ממיר עבדיס ונע"ג דלחי סתמא האי^(א) עמיה דר' [הודן כן צנא]: קונם שאני
גרה דפ"גו ו"ו שאשא"ה צ"ה. גם לתכס שנשאל עליו אילמך שאל אהנה משל: נשא"ה ע"י הראשון. שכתב
הנחתו עליו ואחר כך נשאל [על הנין]. ק"ד [דשנין] רואה למר על חסכ [סתיא] שני לאשורי: אי בבי אהא מישאל
כלמך שאל על איה סילתה חמילה: [ומי] [דנין] [מי] [דעינין] הי קאמ ודי בתרא. [א] דלמנא שאל על האשור חמילה
למירא ע"ה חסכ וקרי ליה ראשון משום דהי ראשון ושני קרי לאחר משום דהי שני [אלל] [א] וספרה^(ב) לזון ה"ר אלעזר. וזית ספריה דכרי
עדין לא חל עד שישאל על נזירותו [א] והנה מאחזו פ"ט: הא מני רבי נתן דיא. אכל רב^(ג) יחל לזון הכי דצהפרה מפר אר"כ שאל חל הגדר חידא דחידא ורביס הלכה כרביס^(ד) ועוד דר' עקיבא דלמך (לעיל פ"ט).
חל: דכתיב צ"ה יחל דברו צימא טבייה צ"ה. ו"ו ו"ו ו"ו

שבועות שתיים פרק שלישי שבועות

כ"א.

עין משפט
גד מצוה

ק"א א"י מ"י פ"ד מ"ג
שטות הל' טו סג
ל"ח נחמ:
ק"ב ב"י מ"י פ"א מ"ג
שטות הל' ד סג
ל"ח נחמ נחמ טו"ע י"ד
ס"ו הל' ט"ו:
ק"ג ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"ד ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"ה ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"ו ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"ז ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"ח ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"ט ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"י ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יא ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יב ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יג ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יד ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"טו ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"טז ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יז ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יח ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"יט ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:
ק"כ ז"י מ"י פ"ה מ"ג
שטות הל' טו סג
ס"ו טו"ע ס"ו פ"ה:

הנהרות וציונים

ל"ב יציל דעת הפקוד
וכן אחת לקמן ט"ז ע"א
(ג'ל"ח): [ב] יציל משי
לא גרסי' להאי (לחיתוב)
ליפא לר"ח
אלפס אחת וכן אחת
ב"ה"ש נבדרי' בפסקי
סוף ס"ו ב' ג' (ג'ל"ח):
ג' בדפ"ר דאמר (ג'ל"ח):
ובצ"ל (רש"י): ג' (ד'
ג'ל"ח):
ובצ"ל בכל ג' ע"ן
רש"י מהרש"א: [ב] ע"ן
ובצ"ל קרוב הבארים
מנה קרוב מאד
ע"י: [ב] לפרני: שם לא
נזכר (רש"י):

רבינו חננאל

תאנים והפריש קרבן חוד
ואכל ענבים לחודיהו חצי
היהו להו ענבים חצי
שיעור וכן כביא קרבן
שיעור חצי שיעור. וכן נמי
(ב"ר) [בגן] שאמר
שבועה שלא אוכל עשר
וחוד ואמר שבועה שלא
אוכל עשר וחשע ואכל
תשע והפריש קרבן חוד
ואכל העשירית הוא לה
עשירית חצי שיעור וכן
כביא קרבן על חצי
שיעור: ירושלמי בעי
חיסא (ברב) [בבבקיית]
ואמר חמש ככרי
היהו שבועה (שאוכל)
[שלא] אוכל ככר ז'
ל' ואמר ב' אלו חוד
ואמר שלש אלו חוד
ואמר ארבע אלו חוד
ואמר חמש אלו ואכל
הראשונה. א"ל אין חייב
עליה אלא אחת כביין
שהויר עליה שבועה
אסרה עליו ועשית לו
כבילה מיכן ואלין ועש
אני: חותם חותם חותם
שבועות חלות על
האיסורין. חזו חיסא
וברקיה היו לפני ה'
ככרות ואמר שבועה שלא
אוכל אלו ה' ככרות חוד
ואמר אלו ה' חוד ואמר
אלו ה' חוד ואמר אלו
חתיים חוד ואמר ה' א"ל
חייב על כל אחת אחת
אלו בו שבועה שלא
אוכל ה' ואכל ד' שבא
אילו פטור לפיכך שבועה
חלה על כל אחת אחת:
מתי' שבועת שאו
חייבין על דיונה מכות
ועל שנתה פטור כו'.
אמר עולא ורואה שניכר

ועומד מיהו הוא מתי לפרושי גששע על חצי שיעור מזה ומתי שיעור מזה
אלל אי אפשר לומר כן דהך מילתא דרבה אחת כ"ב דגדריס (ד' י"ג)
וימונה כולה כוונתו כמנו שבפריס ואלל כג"ר הקונטרס ונאמנו נמי
דלירי גששע שלא יאכל שניהם מכל אחד שיעור שלם דפרשט עעמא
מגו דמילתא שטעה אענבים חיילא
נמי אחתאניס ופי חצי שיעור בזה אין
שיך מגו דלא הו' כלל מוששע ועומד
ואר"ך לחלק ע"כ דן כן להיא דנ'
ו' דהתם ריבא חיסור שטעה בכל י'
וכל ט' שאכל מהקן עשר קאי בחיסור
שטעה אלל הכא כל הו' חיסור
שטעה בתחלה כלל על ענבים ושיך
כאן מגו ו"ה נמי אי אמר שטעה אלל
אוכל ט' אלו חוד ואמר שטעה אלל
אוכל עשר דחיילא שטעה שניה על
די מגו: **א"א** ראייתא גמלא פודה.
חומה דהכא קתני גמל פודה ולא
קתני כעולי מלריס וצפיק ארבעה
גדריס (מדרס ד' ג' ג' נדר הבא'
ומתי' מלריס ואלל קתני גמל פודה:
באומר יאסרו כ"ה פירות שבש"מ
עלי א"א ראייתא כו'.

פירוש גששע וצפיק ארבעה נדר'
(ס"ג) גרס ליה צהילא ורביעי שטעה
זוא לפי שאי אפשר לו לעמוד בחיסור
בכל פירות ששטעלס ו' ואר"ך דגדנר
לא חיילא כה"ג אלל קא שר כל פירות
שטעה עליו בקיום אלל עשה דכבר
זה כיון שאי אפשר לו לקיים או אלל
אשר כל פירות ששטעלס עליו גמל שום
חנאי דשטעה זוא מלניו זוא אשר
מכרז אלל נדרי גמל לא מלניו זוא אשר
דב' ארבעה נדרים (ס"ג) חני שטעה
הבא' אסורין נדרי הבא' מותרין
והיינו משום דהבא' הו' משום ס' זוא)
אלל קשיא מנ"כ דגדריס (ד' ז' זוא)
דפר"ך גבי קונס עיני גבינה ופי דלא
יהיב שיעורא לנלחא מי שפקין ליה עד
דעבר בחיסור כל ימל האלמר ר' יומנן
שטעה אלל איס' ג' ימים מכן אוחו'
ורסן לאלמר אלמנא גבי נדרים נמי חיילי
כשאין יכול לקיים ועובר לאלמר
ונדרי הבא' שדור לו הו' עעמאל לפי
דאשר עעמו גמא שאליו יכול לקיים
שטעה אלל יכול לקיים אלל ע"ל אלל
חד פירא שרי גדרי' הבא' ועעמאל
ואכל העשירית הוא לה
עשירית חצי שיעור וכן
כביא קרבן על חצי
שיעור: ירושלמי בעי
חיסא (ברב) [בבבקיית]
ואמר חמש ככרי
היהו שבועה (שאוכל)
[שלא] אוכל ככר ז'
ל' ואמר ב' אלו חוד
ואמר שלש אלו חוד
ואמר ארבע אלו חוד
ואמר חמש אלו ואכל
הראשונה. א"ל אין חייב
עליה אלא אחת כביין
שהויר עליה שבועה
אסרה עליו ועשית לו
כבילה מיכן ואלין ועש
אני: חותם חותם חותם
שבועות חלות על
האיסורין. חזו חיסא
וברקיה היו לפני ה'
ככרות ואמר שבועה שלא
אוכל אלו ה' ככרות חוד
ואמר אלו ה' חוד ואמר
אלו ה' חוד ואמר אלו
חתיים חוד ואמר ה' א"ל
חייב על כל אחת אחת
אלו בו שבועה שלא
אוכל ה' ואכל ד' שבא
אילו פטור לפיכך שבועה
חלה על כל אחת אחת:
מתי' שבועת שאו
חייבין על דיונה מכות
ועל שנתה פטור כו'.
אמר עולא ורואה שניכר

ל"ב יציל דעת הפקוד
וכן אחת לקמן ט"ז ע"א
(ג'ל"ח): [ב] יציל משי
לא גרסי' להאי (לחיתוב)
ליפא לר"ח
אלפס אחת וכן אחת
ב"ה"ש נבדרי' בפסקי
סוף ס"ו ב' ג' (ג'ל"ח):
ג' בדפ"ר דאמר (ג'ל"ח):
ובצ"ל (רש"י): ג' (ד'
ג'ל"ח):
ובצ"ל בכל ג' ע"ן
רש"י מהרש"א: [ב] ע"ן
ובצ"ל קרוב הבארים
מנה קרוב מאד
ע"י: [ב] לפרני: שם לא
נזכר (רש"י):

ואכל תאנים. שבעה שטעה אחרונה והפריש קרבן וחוד ואכל ענבים
שבעה שטעה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים חו לא מילנרטי
ענבים בדחיבו לאמיובי אשבעתא קמיתא הכא נמי שטעה אלל
אוכל עשר וחוד ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחוד
ואכל עשירית היא לה עשירית חצי
שיעור: **מתני'** שבועה שאי עינדך.
כיוול מלנה הוא היינו דבר שאי אפשר:
והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע
לנצל את המלטה: **גמ'** והוא שניכר.
העמוד שלמסא בני אלס הוא דהו' שוא
אלל לא יוכר היא שבעת שקר: ורבא
אמר באומר יאסרו כ"ה פירות שבש"מ.
שטעה עליו אלל לא ראייתא: ואסיק
זיה שבא גמלא. העלה לו שם גמל:
במשבשביעין אוחו. גב שטעה היינין
חניא ליה המשביעין את הממזיק
שטעה צנ"ד: איסקונדרי. מחיכות
ען קטנות שמסקין כן: ואסיק זיה
שבא חזי. כינה את שמש מעות: **התם**
משום קניא דרבא. לנולס כמר פומיה
אונין והא דלילטריך לן למימר לא על
דעמא ממשו דכפומיה יכ שטעה
גמלא כןון דהייב ליה קנה ונתן
השעות לחזי והפקדו אללו ושבע
שהחור לו משמיו ולאחר שטעה
יחוד ויטלו ועבדא הוה קמיה דרבא
היו: וכן צנינו. דכתיב (דברים טו)
לא תחכם לבבך לא כשאתם קטרים
כאשר נלכצתם: **א"א** משום דמסקי
אדעתיהו עבודת כוכבים. ומסקין ליה
שמא אלוה: משום דעבודת כוכבים נמי
איכרי אלוה: ויזולת נמי כתר פומיהו
קישטא מדמו לא משטעבי: **ו"א** ראייתא
קיימו תורה. ושטעה על כן לאו משום
דמסקין אדעתיהו עבודת וקרו להו
מורה ומשטעבי אדעתיהו: ומשני חדא
תורה. זי הוה אמר הכי משמע חדא
מורה ואן את לן כחז ועלל פה:
תורת המאות ותורת אשם. זי אמר
קיימו תורה חזו אסקי אדעתיהו
לא משטעבי חסין מתי דליקרו מורות
ולל שאר מלות: חמורה עבודת
כוכבים כו'. דכתיב גב עבודת כוכבים
(מגדל טו) וזי תשנו ולל תשעו את כל
המלות והל' ז': שקולה מצות ציצית
כ"ה המצות. דכתיב (מגדל טו) וזכרתם
את כל מלות ה' גימטריא שלס שן
מלות משניה טויון ומתסה קשרים
הרי ז': **ו"א** דעבודת כוכבים למימר
דהא דלמק"ך ל' להו לא על דעתמס
כי היכי דלא לסקי אדעתיהו מתי
דענו ומסקין זיה היא שמא: **ע"ז**
דעת המקום ויהי דעתי א"ה:
ז'. למימר ומסקי ליה נחד:
אלל

ואכל תאנים. שבעה שטעה אחרונה והפריש קרבן וחוד ואכל ענבים
שבעה שטעה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים חו לא מילנרטי
ענבים בדחיבו לאמיובי אשבעתא קמיתא הכא נמי שטעה אלל
אוכל עשר וחוד ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחוד
ואכל עשירית היא לה עשירית חצי
שיעור: **מתני'** שבועה שאי עינדך.
כיוול מלנה הוא היינו דבר שאי אפשר:
והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע
לנצל את המלטה: **גמ'** והוא שניכר.
העמוד שלמסא בני אלס הוא דהו' שוא
אלל לא יוכר היא שבעת שקר: ורבא
אמר באומר יאסרו כ"ה פירות שבש"מ.
שטעה עליו אלל לא ראייתא: ואסיק
זיה שבא גמלא. העלה לו שם גמל:
במשבשביעין אוחו. גב שטעה היינין
חניא ליה המשביעין את הממזיק
שטעה צנ"ד: איסקונדרי. מחיכות
ען קטנות שמסקין כן: ואסיק זיה
שבא חזי. כינה את שמש מעות: **התם**
משום קניא דרבא. לנולס כמר פומיה
אונין והא דלילטריך לן למימר לא על
דעמא ממשו דכפומיה יכ שטעה
גמלא כןון דהייב ליה קנה ונתן
השעות לחזי והפקדו אללו ושבע
שהחור לו משמיו ולאחר שטעה
יחוד ויטלו ועבדא הוה קמיה דרבא
היו: וכן צנינו. דכתיב (דברים טו)
לא תחכם לבבך לא כשאתם קטרים
כאשר נלכצתם: **א"א** משום דמסקי
אדעתיהו עבודת כוכבים. ומסקין ליה
שמא אלוה: משום דעבודת כוכבים נמי
איכרי אלוה: ויזולת נמי כתר פומיהו
קישטא מדמו לא משטעבי: **ו"א** ראייתא
קיימו תורה. ושטעה על כן לאו משום
דמסקין אדעתיהו עבודת וקרו להו
מורה ומשטעבי אדעתיהו: ומשני חדא
תורה. זי הוה אמר הכי משמע חדא
מורה ואן את לן כחז ועלל פה:
תורת המאות ותורת אשם. זי אמר
קיימו תורה חזו אסקי אדעתיהו
לא משטעבי חסין מתי דליקרו מורות
ולל שאר מלות: חמורה עבודת
כוכבים כו'. דכתיב גב עבודת כוכבים
(מגדל טו) וזי תשנו ולל תשעו את כל
המלות והל' ז': שקולה מצות ציצית
כ"ה המצות. דכתיב (מגדל טו) וזכרתם
את כל מלות ה' גימטריא שלס שן
מלות משניה טויון ומתסה קשרים
הרי ז': **ו"א** דעבודת כוכבים למימר
דהא דלמק"ך ל' להו לא על דעתמס
כי היכי דלא לסקי אדעתיהו מתי
דענו ומסקין זיה היא שמא: **ע"ז**
דעת המקום ויהי דעתי א"ה:
ז'. למימר ומסקי ליה נחד:
אלל

ואכל תאנים. שבעה שטעה אחרונה והפריש קרבן וחוד ואכל ענבים
שבעה שטעה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים חו לא מילנרטי
ענבים בדחיבו לאמיובי אשבעתא קמיתא הכא נמי שטעה אלל
אוכל עשר וחוד ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחוד
ואכל עשירית היא לה עשירית חצי
שיעור: **מתני'** שבועה שאי עינדך.
כיוול מלנה הוא היינו דבר שאי אפשר:
והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע
לנצל את המלטה: **גמ'** והוא שניכר.
העמוד שלמסא בני אלס הוא דהו' שוא
אלל לא יוכר היא שבעת שקר: ורבא
אמר באומר יאסרו כ"ה פירות שבש"מ.
שטעה עליו אלל לא ראייתא: ואסיק
זיה שבא גמלא. העלה לו שם גמל:
במשבשביעין אוחו. גב שטעה היינין
חניא ליה המשביעין את הממזיק
שטעה צנ"ד: איסקונדרי. מחיכות
ען קטנות שמסקין כן: ואסיק זיה
שבא חזי. כינה את שמש מעות: **התם**
משום קניא דרבא. לנולס כמר פומיה
אונין והא דלילטריך לן למימר לא על
דעמא ממשו דכפומיה יכ שטעה
גמלא כןון דהייב ליה קנה ונתן
השעות לחזי והפקדו אללו ושבע
שהחור לו משמיו ולאחר שטעה
יחוד ויטלו ועבדא הוה קמיה דרבא
היו: וכן צנינו. דכתיב (דברים טו)
לא תחכם לבבך לא כשאתם קטרים
כאשר נלכצתם: **א"א** משום דמסקי
אדעתיהו עבודת כוכבים. ומסקין ליה
שמא אלוה: משום דעבודת כוכבים נמי
איכרי אלוה: ויזולת נמי כתר פומיהו
קישטא מדמו לא משטעבי: **ו"א** ראייתא
קיימו תורה. ושטעה על כן לאו משום
דמסקין אדעתיהו עבודת וקרו להו
מורה ומשטעבי אדעתיהו: ומשני חדא
תורה. זי הוה אמר הכי משמע חדא
מורה ואן את לן כחז ועלל פה:
תורת המאות ותורת אשם. זי אמר
קיימו תורה חזו אסקי אדעתיהו
לא משטעבי חסין מתי דליקרו מורות
ולל שאר מלות: חמורה עבודת
כוכבים כו'. דכתיב גב עבודת כוכבים
(מגדל טו) וזי תשנו ולל תשעו את כל
המלות והל' ז': שקולה מצות ציצית
כ"ה המצות. דכתיב (מגדל טו) וזכרתם
את כל מלות ה' גימטריא שלס שן
מלות משניה טויון ומתסה קשרים
הרי ז': **ו"א** דעבודת כוכבים למימר
דהא דלמק"ך ל' להו לא על דעתמס
כי היכי דלא לסקי אדעתיהו מתי
דענו ומסקין זיה היא שמא: **ע"ז**
דעת המקום ויהי דעתי א"ה:
ז'. למימר ומסקי ליה נחד:
אלל

ל"ב יציל דעת הפקוד
וכן אחת לקמן ט"ז ע"א
(ג'ל"ח): [ב] יציל משי
לא גרסי' להאי (לחיתוב)
ליפא לר"ח
אלפס אחת וכן אחת
ב"ה"ש נבדרי' בפסקי
סוף ס"ו ב' ג' (ג'ל"ח):
ג' בדפ"ר דאמר (ג'ל"ח):
ובצ"ל (רש"י): ג' (ד'
ג'ל"ח):
ובצ"ל בכל ג' ע"ן
רש"י מהרש"א: [ב] ע"ן
ובצ"ל קרוב הבארים
מנה קרוב מאד
ע"י: [ב] לפרני: שם לא
נזכר (רש"י):

ואכל תאנים. שבעה שטעה אחרונה והפריש קרבן וחוד ואכל ענבים
שבעה שטעה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים חו לא מילנרטי
ענבים בדחיבו לאמיובי אשבעתא קמיתא הכא נמי שטעה אלל
אוכל עשר וחוד ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחוד
ואכל עשירית היא לה עשירית חצי
שיעור: **מתני'** שבועה שאי עינדך.
כיוול מלנה הוא היינו דבר שאי אפשר:
והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע
לנצל את המלטה: **גמ'** והוא שניכר.
העמוד שלמסא בני אלס הוא דהו' שוא
אלל לא יוכר היא שבעת שקר: ורבא
אמר באומר יאסרו כ"ה פירות שבש"מ.
שטעה עליו אלל לא ראייתא: ואסיק
זיה שבא גמלא. העלה לו שם גמל:
במשבשביעין אוחו. גב שטעה היינין
חניא ליה המשביעין את הממזיק
שטעה צנ"ד: איסקונדרי. מחיכות
ען קטנות שמסקין כן: ואסיק זיה
שבא חזי. כינה את שמש מעות: **התם**
משום קניא דרבא. לנולס כמר פומיה
אונין והא דלילטריך לן למימר לא על
דעמא ממשו דכפומיה יכ שטעה
גמלא כןון דהייב ליה קנה ונתן
השעות לחזי והפקדו אללו ושבע
שהחור לו משמיו ולאחר שטעה
יחוד ויטלו ועבדא הוה קמיה דרבא
היו: וכן צנינו. דכתיב (דברים טו)
לא תחכם לבבך לא כשאתם קטרים
כאשר נלכצתם: **א"א** משום דמסקי
אדעתיהו עבודת כוכבים. ומסקין ליה
שמא אלוה: משום דעבודת כוכבים נמי
איכרי אלוה: ויזולת נמי כתר פומיהו
קישטא מדמו לא משטעבי: **ו"א** ראייתא
קיימו תורה. ושטעה על כן לאו משום
דמסקין אדעתיהו עבודת וקרו להו
מורה ומשטעבי אדעתיהו: ומשני חדא
תורה. זי הוה אמר הכי משמע חדא
מורה ואן את לן כחז ועלל פה:
תורת המאות ותורת אשם. זי אמר
קיימו תורה חזו אסקי אדעתיהו
לא משטעבי חסין מתי דליקרו מורות
ולל שאר מלות: חמורה עבודת
כוכבים כו'. דכתיב גב עבודת כוכבים
(מגדל טו) וזי תשנו ולל תשעו את כל
המלות והל' ז': שקולה מצות ציצית
כ"ה המצות. דכתיב (מגדל טו) וזכרתם
את כל מלות ה' גימטריא שלס שן
מלות משניה טויון ומתסה קשרים
הרי ז': **ו"א** דעבודת כוכבים למימר
דהא דלמק"ך ל' להו לא על דעתמס
כי היכי דלא לסקי אדעתיהו מתי
דענו ומסקין זיה היא שמא: **ע"ז**
דעת המקום ויהי דעתי א"ה:
ז'. למימר ומסקי ליה נחד:
אלל

הנהרות הב"ח

(ג) נמי לכו שמא חזי:
(ב) רובס ד"ה שטעשע
וסי היה לו לנלס:

תורה אור השלם

א) א"ל העשון אחי
אל"ך כפק ואח"ך וקב
לא תעשו לך:
(שם ב' ז')

ליקוטי רש"י

איוו היא שבועת
שוא. דכתיב (שמות כ)
אשר יבא חל שמו בלתי
והיני שטעה את כוונ
שבעת לנולס אלל הירוש
לאלס (מורה ז'). שוא.
משמע דבר שילט לולס
מנו (שטעה ה) מושב
העון ככלו הוא וליכל
ל' ג' גמל לן כןון חל
כלס מנו חמלל הוא
(שטעה ה) א"ל חמיה
אלל נכנס (ירמיהו ג' ס"ג)
ז' ורוא שניכר ז'
בני אדם. עניני ידע
שלס בחזו חמיה שטעה
על אלל הוא הירוש שטעה
שוא דמרי דדעו היה
חללה בני אלל רבא
מוריס (ס"ג כו'): רבא
אמר דחזי שקולה
קולמר חלפי כדן כוונת
לא שך למימר הכי אלל
אכלת חלפי מותין משום
למקדן חלל נלחמה אלל
לאמר חלל המירות נתקון
שא"ר ל' היה לו לחלל
הרי ז': **ו"א** דעבודת כוכבים למימר
דהא דלמק"ך ל' להו לא על דעתמס
כי היכי דלא לסקי אדעתיהו מתי
דענו ומסקין זיה היא שמא: **ע"ז**
דעת המקום ויהי דעתי א"ה:
ז'. למימר ומסקי ליה נחד:
אלל

תורת תורה

ואכל תאנים. שבעה שטעה אחרונה והפריש קרבן וחוד ואכל ענבים
שבעה שטעה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים חו לא מילנרטי
ענבים בדחיבו לאמיובי אשבעתא קמיתא הכא נמי שטעה אלל
אוכל עשר וחוד ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחוד
ואכל עשירית היא לה עשירית חצי
שיעור: **מתני'** שבועה שאי עינדך.
כיוול מלנה הוא היינו דבר שאי אפשר:
והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע
לנצל את המלטה: **גמ'** והוא שניכר.
העמוד שלמסא בני אלס הוא דהו' שוא
אלל לא יוכר היא שבעת שקר: ורבא
אמר באומר יאסרו כ"ה פירות שבש"מ.
שטעה עליו אלל לא ראייתא: ואסיק
זיה שבא גמלא. העלה לו שם גמל:
במשבשביעין אוחו. גב שטעה היינין
חניא ליה המשביעין את הממזיק
שטעה צנ"ד: איסקונדרי. מחיכות
ען קטנות שמסקין כן: ואסיק זיה
שבא חזי. כינה את שמש מעות: **התם**
משום קניא דרבא. לנולס כמר פומיה
אונין והא דלילטריך לן למימר לא על
דעמא ממשו דכפומיה יכ שטעה
גמלא כןון דהייב ליה קנה ונתן
השעות לחזי והפקדו אללו ושבע
שהחור לו משמיו ולאחר שטעה
יחוד ויטלו ועבדא הוה קמיה דרבא
היו: וכן צנינו. דכתיב (דברים טו)
לא תחכם לבבך לא כשאתם קטרים
כאשר נלכצתם: **א"א** משום דמסקי
אדעתיהו עבודת כוכבים. ומסקין ליה
שמא אלוה: משום דעבודת כוכבים נמי
איכרי אלוה: ויזולת נמי כתר פומיהו
קישטא מדמו לא משטעבי: **ו"א** ראייתא
קיימו תורה. ושטעה על כן לאו משום
דמסקין אדעתיהו עבודת וקרו להו
מורה ומשטעבי אדעתיהו: ומשני חדא
תורה. זי הוה אמר הכי משמע חדא
מורה ואן את לן כחז ועלל פה:
תורת המאות ותורת אשם. זי אמר
קיימו תורה חזו אסקי אדעתיהו
לא משטעבי חסין מתי דליקרו מורות
ולל שאר מלות: חמורה עבודת
כוכבים כו'. דכתיב גב עבודת כוכבים
(מגדל טו) וזי תשנו ולל תשעו את כל
המלות והל' ז': שקולה מצות ציצית
כ"ה המצות. דכתיב (מגדל טו) וזכרתם
את כל מלות ה' גימטריא שלס שן
מלות משניה טויון ומתסה קשרים
הרי ז': **ו"א** דעבודת כוכבים למימר
דהא דלמק"ך ל' להו לא על דעתמס
כי היכי דלא לסקי אדעתיהו מתי
דענו ומסקין זיה היא שמא: **ע"ז**
דעת המקום ויהי דעתי א"ה:
ז'. למימר ומסקי ליה נחד:
אלל

ל"ב יציל דעת הפקוד
וכן אחת לקמן ט"ז ע"א
(ג'ל"ח): [ב] יציל משי
לא גרסי' להאי (לחיתוב)
ליפא לר"ח
אלפס אחת וכן אחת
ב"ה"ש נבדרי' בפסקי
סוף ס"ו ב' ג' (ג'ל"ח):
ג' בדפ"ר דאמר (ג'ל"ח):
ובצ"ל (רש"י): ג' (ד'
ג'ל"ח):
ובצ"ל בכל ג' ע"ן
רש"י מהרש"א: [ב] ע"ן
ובצ"ל קרוב הבארים
מנה קרוב מאד
ע"י: [ב] לפרני: שם לא
נזכר (רש"י):

(ז) **כיוצאי מצרים**. בגמרא [נדרים כד, ב] וצטור [עמוד תנ"ח] כתוב אס לא ראייתו בדרך הזה כיוצאי מצרים. ונראה דמוכח לגרום כן, מדפריך בגמרא על קורת בית הבד, והא הוא בשבזר מלכא, כמו שנעתיק בסמוך [פ"ק ח, ה], ולא פריך על כיוצאי מצרים והא אפשר שראה כן, דהא איתא באר"ח סימן רכ"ד סעיף ה' הרואה ששים רבוא מישראל ביתו וכו', אלא על כרחיך לומר דמה שהוא אומר בדרך הזה היינו שמופסקים הוא שלא היו שם ששים רבוא אלא שראו דרך. אבל לגיטא דכאן קשה מגמרא שזכרנו: (ח) **בקורת בית הבד**. בגמרא

מקום הנצי (הוא) כגון דלמר יאסרו פירות עולם עלי בשבועה או בקיום אס לא ראייתו בדרך כעולו מצרים, ולא ראה כל כך אנשים שהא ראו לומר מהם דרך גוזמא כעולו מצרים, פירות אסורים עליו, עכ"ל. וכתב ב"י [עמוד תנ"ח ד"ה ומ"ש] ואינו יורד לעומק דעמו, דאטו קצבה יש לדבר, הא יש אדם שכשיראה מזה אנשים (ואמר) [יאמר] דרך גוזמא שהם כיוצאי מצרים, וכן משמע מדמתי בתוספתא נדרים פרק ב' [הלכה ב] נדרי הנצי, אס לא נמתיי על פסם שאליה שלו שוקלת עשרה ליערין, אס לא שתימי יין שלוגו שזה דינר זהב, עכ"ל. ולא קשה מידי, דהכי קאמר הר"ן, דוקא כשראה אנשים רבים וצא להחזיק בדביו לומר עם רב ראייתו כיוצאי מצרים, כיון שראוי לומר גוזמא על עם רב אמרינן לגוזמא נמכוון, אבל אס לא ראה עם רב אין כוונתו על גוזמא, אלא על האמת נמכוון שיהא פירומו אסורים. ומהתוספתא אין ראייה, דהתם נמי דרך גוזמא הוא שאומר על אליה כבדה נמתיי, ומגוס שהיה משקלה עשרה ליערין, וכן יין טוב שתימי, מה שאין כן כשלא ראה רק מתי מספר, דכשהא גוזמא לא שייך גוזמא. וכן משמע ממה שמסיים הר"ן [שם] וכי מן נדרים נדרי הנצי מותרים באומר אס לא ראייתו בדרך זה כיוצאי מצרים, דוקא כשראה מנין רב של אנשים שאפשר לומר עליהם דרך גוזמא כעולו מצרים, דאי לאו הכי קושטא קאמר וראוי שיהא הפירות אסורים, עכ"ל: ה ב"י פירות כו'. כתוב בתשובת מיימוני [נשימי לפני הפלגה] סימן (כ"ה) [ד], דלע"ג דלמרינן [נדרים נה, ב] הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים וטלאים (כדלעיל סימן ר"י) סעיף כ"ב, מכל מקום כשאומר כל פירות שבועה עלי אסור בזולת, דהא חשיב פרק ג' דשבועות [כט, א] שבועה שזה כשאומר יאסרו כל פירות שבועה עלי בשבועה כו'. ועוד, דיכול להיות שכל דבר הגדל בעולם הוא בכלל פירות שבועה, כגון דגים ופשתן וקנבוס זמר ומשי ועצים וכמה דברים הנולדים

י. לטון הרמב"ם בפרק ג' מהלכות שבועות והלכה ה':
 יג. טור [עמוד תנ"ח] כשם רבינו חס"י וכן כתב הר"ם בשמו בספקו בפרק ז' דכמוצות [סימן ז] ובפרק ג' דשבועות [מדרכי שם רמז תשנ"ג; פמ"ג].
 לאין רמז ע"ד [ז]. וכתב בתשובת מיימוניו בסוף ספר הפלגה [סימן ז] דיכול להיות דכל דבר הגדל בעולם הוא בכלל פירות העולם כגון דגים ופשתן וקנבוס זמר ומשי ועצים וכמה דברים הנולדים וגדלים זה מה וכו':

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך
 (א*) טור עמוד תנ"ח:
 (ז) תולדות אדם וחוה רבינו ירוחם נתיב י"ד [שם] וכן משמע לקמן בטור ריש סימן רל"ט [עמוד תקפ"ח-תקע"ג] גבי שבועות:

[שם כה, א] פריך, ולא, והא הוא פיוויא זימי שבוזר מלכא, רמו עליה חליסר ארווחא חבן ובלע יתהון, אמר שמואל בטירוף מגבו קאמרינן, כמו קורת בית הבד. ויש בזה הרבה פירושים מה קרוי לה טירוף, אלא דקשה למה לא כתב הטור גם כן דמייירי בטירוף, וכן הר"ם בפסקיו [שם פ"ג סימן ו] לא הביא הך טירוף, ונראה (דק) [דהס] מפרשים בגמרא דלא אמר הנודר בפירות שראה נחש טרוף בגבו, אלא הכי קאמר שמואל, דכונת הנודר צמיה שראה נחש טרוף כקורת בית הבד לענין טירוף קא מכוון צוה. וזה מוכח מלשון הגמרא שאמר טירוף מגבו קאמרינן, ולא אמר הכא במאי עסקינן דלמר נחש טירוף מגבו, אלא ודאי כמו שכתבתי. על כן פסק הטור לקולא דדי צמיתים נחש כקורת בית הבד לתוד, שכבר כלל צמיה שאמר כקורת בית הבד לגדלות. ומה ששנאו התנא צמיתין, הוא דקמשמע לן מילתא אגב אורחיה לענין מקח וממכר, כדמסיק שם בגמרא, כן נראה לי לדעת הטור. ולענין הלכה קיימת לן כר"ן [שם ה, ב ד"ה מתני; שבועות יג, א ד"ה מתני] דאפילו תלה הככר צמיתו דלאו גוזמא, אלא שקר מוחלט צמיתו כל העולם, הככר מותר, דזה לא נמתיי לאיסור, דלא אשכחן מאן דפליג בפירות על הר"ן. ולפי זה אפילו לא ראה שום נחש מותר. ונראה לי דגם הר"ן מודה דאס לא ראה רצוי עם כלל דאסור, דדוקא גבי נחש טרוף מגבו ידוע שליחיה כלל לפי דעת הר"ן, על כן בשעת הנדר אין מקום לדבריו כלל, וידוע הוא ששום אדם לא ישיגם בדבריו ואין מנעם רבוי עם על כל פנים ושהוא מפליג בקריאת שמם כיוצאי מצרים, [אות ד] ראייתו שחמה למה הוצרך בעם שראה על כל פנים עם רב, ונחש אפילו לא ראה. וכמו שכתבתי כן נראה לי נכון:

ערך פ"ח פ"מהרי"ק

סוף פ"ה ד' י"א ביו"ט לשם נדר. ולא עמד בדבריו ואמר שפין נלוד, הרי זה נדר [ה]:

הגהות רע"א

(ג) (שם פ"ה ד) **כיוצאי מצרים**. וכן באמר אלף איש וראה עם רב, י"ל דקרי ליה אלף איש, כן כתב הרשב"א [נדרים ה, ב ד"ה ממתיין: ד] (ש"י פ"ה ח) דד"י באמירת נחש. קשה לי לפי זה אין פירוש [שם כה, א] ולתי טרוף, הא זהו גופא אשמועינן דלומר כקורת בית הבד מפרשים דבריו לענין טרוף קאמר, ולא גדול כקורת בית הבד, ו"ע: (ה) (שם ו"פ"ה דה אפ"ו) **לא ראה שום נחש**. ודעת רשב"א נדרים [שם] ותוספות נדרים [שם ד"ה נחש] ושבועות [כט, א] ד"ה גאומן [והר"ם] [נדרים שם ד"ה נדרי הנצי] דגם בנחש טרוף כקורת בית הבד מטעם גוזמא אמתיי עליה, דראה נחש משונה משאר נחשים, ולפי זה צענין דוקא שראה נחש משונה. ואם אמר כמלך פורת, ש' לרון לדיעה כיון דלא שייך גוזמא לא הוי בכלל נדרי הנצי, או אפשר דשייך גוים, דראה גמלא פרחא וקרי ליה פורת כחיי, וענין ע"פ שראה גמלא פרחא. ובלגוס [סעיף ד] קאם דצענין ראה נחש טרוף [ה]:

ביאור הגר"א

בגמרא שם [נדרים כד, ב], בשבועות, ועיין רא"ש שם ד"ה (אינימא) [אילימא] כו': [יא] או חומה כו'. כמו שכתוב בריש פרק ד' דחולין [ג, ב] וריש פרק ב' דתמיד [כט, א]: [יב] [הנה] **ואם נעמיד כו'**. ירושלמי [נדרים פ"ג הלכה ב] הביאו הרא"ש שם [פ"ג סימן ו], ע"ש. ומשמע לכאורה שם דוקא גבי שבועת הבאי, וכן כתב הטור ביסמין רל"ט [עמוד תקפ"א] גבי שבועת הבאי, אבל רבינו ירוחם [נתיב יד ח"ג קט, ג] מפרש דהוא הדין בנדרים וכמו בנדרי זרוזין: [ג] [נשימי הן] אמר קונם כו'. כמו שכתוב בשבועות כ"ט א' באומר כו', ואינו נדר כלל כמו שכתוב בנדרים ט"ו א' מי שבקינן כו', ועיין רא"ש שם [יח, ב] ד"ה מי שבקינן כו', וביזה מתורין קושיית תוספות שם בשבועות ד"ה באומר. ומה שכתוב בנדרים כ"ד ב' יאסרו פירות כו', דוקא משום גוזמא הא לאו הכי אסור, וכמו שכתוב בירושלמי שם הביאו הרא"ש [שם פ"ג סימן ו] שבמעמיד דבריו אסור, וכמו שכתוב לקמן סימן רל"ט סעיף א', וכל שכן להגירא [ה]

באר היטב

[פ"ק ח] דבתשובת מיימוני משמע דלאו דוקא אמר מלת שבועה, אלא הכל תלוי במלת כל, דהוי בכללן דגים ופשתן וקנבוס זמר ומשי ועצים וכמה דברים הנולדים וגדלים זה מזה, ובמהה וכמה דברים נקראים פרי מפרי וגדולי קרקע:

אוצר מפרשים

בתנאי שאי אפשר לקיימו אין זה אלא כמפליג בדבריהם, ותנאי בטל והגט קיים, ואם כן הכא נמי הא כתב הר"ן בנדרים [כד, ב ד"ה מתני] [דשעם נדרי הבאי הוא הואיל ו] [הוא] [מתנה בתנאי הנמנע במציאות, ואם כן התנאי עם הנדר בטל, ואמאי לא נימא גם כן דהתנאי בטל והנדר קיים כמו התם. אך לפי הג"ל הוא אדרבה, הנדר בעצמו הוא התנאי, שכל כונתו לאמת דבריו שיאמינו לו שראה דברי חידוש כזה, ומתנה ואומר אם יאמר שקר יאסר בככר פלוגי, אמרינן לדעתיה דהיה רק על דברי הבאי וגוזמא ואין דעתו לנדר כלל. ואם כן ממילא הכל בטל, מה שאין כן החם הגט הוא העיקר, לכן הגט קיים. ועוד מחלק בכמה גזוני, ע"ש:

ב (ש"י פ"ה ח) מה שאין כן בעם רב שהוא רוצה שיאמינו לו שראה רבוי עם על פ"ה פנים [כ"ר] והוא לא ראה באמת כ"ל על פ"ה אסור הככר עליי. וכן כתוב בש"ך פ"ק ז' לחלק בזה, דדווקא היכא דשייך לומר גוזמא הוי נדרי הבאי, מה שאין כן בלא ראה רק מתי מספר, דבכהאי גוונא לא שייך גוזמא וכו'. ומה שכתב [הש"ך שם] כלומר לאפוקי דבר דלא שייך גוזמא, דאפילו דאי ליתא מותר וכו', ר"ל היינו כקורת בית הבד, וכמו שכתב הט"ז דהוי שקר גמור ואינו מבקש שיאמינו לו, לכן לא נמתיי לאסור כלל אלא לדברי הבאי. ואפילו לא ראה כלל מותר, דמכל מקום הבאי הוא. ועיין שם [בני כונתה את] ד' דמיישב בזה מה שקשה מגיטין דף פ"ד [ע"א]

ד. כדברי המדריכ בפרק ג' לשבועות [שם] וסמ"ג [שם]:
טו. משנה נדרים דף כ"ה ע"ב:
טז. טור עמוד ת"ז:
יז. משנה שם דף ס"ו ע"א:
יח. כמנה קמחא שם:

וגדלים זה מזה, ובהמה וכמה דברים נקראים פרי מפרי וגידולי קרקע, עכ"ל. ומשמע דלאו דוקא אמר מלג שבועולס, אלא הכל חלוי במלג כל, וכן משמע מהרמיה שהביא משבועות, דלא כדמשמע לכאורה בעטרת וכן [לגיש ספיף ה] שחלוי במה שאומר פירות שבועולס "קף שלג אמר כל. וכחז הב"מ [עמוד ת"ז ד"ה ואלכא] ואלכא לתמוה דזה סותר מה שכחז בסקוף סימן קע"ז [ספיף ל"ח] דכקות וכלים לא היו בכלל פירות, והלא כקות וכלים אינן אלא מזמנר ופשתן וקנבוס ומשי. ולמקמח נוסחאות דגרסי לשם עזים, קשה נמי עזים, עכ"ל. ולא ידענא מאי קשיא, דהא החס לא קאמר כל, וכן מחלק בפרישה [אות יג]. ועיין לעיל סימן רי"ז ס"ק ל': **ב** אינו נדר. ואם אומר שזדעמו היה על יוס או יומס נאמן, דאין סקדי שודאי דעמו לך, מאחר שאי אפשר לקיים נדרו. ואין לך לומר שבזעוה דנאמן, דאם לא היה בלבו היה נשבע לשוא. אבל באסקר עליו רק מקמח פירות אינו נאמן, אם לא באנס לקמן ספיף י"ד, ד"ה סוף ספיף ט"ו [עמוד ת"ד ד"ה פסק]. ועיין לעיל סימן רי"ז [ספיף א]: **י** אב"א אמר כו'. ואחר כך עשה אותו דבר פלוני, יש אומרים דאסקור כיון שיכול להיות שלג היה עובר התנאי. מיהו הטור [עמוד ת"ז]

ציונים ארמ"א
עם ציונים מהש"ך

ח. ב"י [עמוד ת"ז ד"ה כמח] בשם סמ"ג [לאחר רמב עב, ד]. ותוספות פרק המדיר [כמויות] ריש דף ע"א והגהות אשרי [כנס] מהרי"ח שם פ"י סימן ג] בשם ר"י:
ט. סמ"ג [שם] ומדריכי פרק ג' דשבועות [כמו משנה]:
י. תשובות מיימוני סוף הלכות נדרים [סוף פסק הפלה סימן ד]:

ה' אינו נדר כיון שאי אפשר לו להיות בלא כל הפירות הוי ליה נדר שוא וכן אם אמר קונם כל פירות שבועולס עלי י' אם לא (ה) עשיתי דבר פלוני **ב** אינו נדר: הגה [יד] י' אכל אם אמר (ב) נלאון עמיד אם (ט) אעשה דבר פלוני יאסרו כל פירות עלי יש אומרים דאסקור [טז] י' וכן אם אסקר עליו כל פירות חוץ ממחני יש אומרים דהוי נדר י"א י' ושחולקין:

י' נדרים שנגזרו כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתייתי וזכר שאכל ושתייה יב או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתייה [טז] י' כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם שלא ננכה ושלא הבתה י' וכן אם אמר קונם שאיני נושא את פלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר י" אכל אם היתה (יא) בעורה יד (י) ויפיה חל הנדר: הגה כחז' דאפילו בכהאי גוונא הוי נדר שוא, וכן כחז' הרא"ש ריש פרק המדיר [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"ת. וגראה דמה שכחז' הר"ב ויש שחולקין קאי גם על זה. ומכל מקום נראה דיש להחמיר, דכן גם כן דעת המוספות פרק המדיר ריש דף ע"א הכסמ"ג [לאחר רמב עב, ד], וכן כחז' הגהות אשרי ממהרי"ח שם [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"י: י"א ויש חולקין. דהוי נדר שוא. אבל אם אמר חוץ מנכר לא הוי נדר שוא, דכשר מיישב דעמו של אדם ואפשר בנכר וגבינה וחלב י"א, תשובות מיימוניות [דשייכי לפרס הפלאה סימן ד] ומביאו ב"י [עמוד ת"ז ד"ה ומ"ש] ודרי משה [אות ה], וכן כתבתי לעיל סימן רי"ז ס"ק ל"א לדעת הר"ן [נדרים נה, ד ד"ה ואם] והאחרונים. וגראה דכל שכן אם אמר חוץ מדגן דלא הוי נדר שוא, כיון דדגן כולל חמשת המינים, כדלעיל סימן רי"ז ספיף (ח) [יח], וכן משמע לעיל סימן ר"ח ספיף ב', עיין שם [ס"ק יא]: **יב** או אם אוב"א כו'. עיין לקמן סימן רל"ט [ספיף טו]: **יג** שגנבה כיסי כו'. עיין לקמן ס"ק ט"ו: **יד** ויפיה חל הנדר. עיין לקמן ס"ק מ"ה:

י' נדרים שנגזרו כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתייתי וזכר שאכל ושתייה יב או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתייה [טז] י' כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם שלא ננכה ושלא הבתה י' וכן אם אמר קונם שאיני נושא את פלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר י" אכל אם היתה (יא) בעורה יד (י) ויפיה חל הנדר: הגה כחז' דאפילו בכהאי גוונא הוי נדר שוא, וכן כחז' הרא"ש ריש פרק המדיר [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"ת. וגראה דמה שכחז' הר"ב ויש שחולקין קאי גם על זה. ומכל מקום נראה דיש להחמיר, דכן גם כן דעת המוספות פרק המדיר ריש דף ע"א הכסמ"ג [לאחר רמב עב, ד], וכן כחז' הגהות אשרי ממהרי"ח שם [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"י: י"א ויש חולקין. דהוי נדר שוא. אבל אם אמר חוץ מנכר לא הוי נדר שוא, דכשר מיישב דעמו של אדם ואפשר בנכר וגבינה וחלב י"א, תשובות מיימוניות [דשייכי לפרס הפלאה סימן ד] ומביאו ב"י [עמוד ת"ז ד"ה ומ"ש] ודרי משה [אות ה], וכן כתבתי לעיל סימן רי"ז ס"ק ל"א לדעת הר"ן [נדרים נה, ד ד"ה ואם] והאחרונים. וגראה דכל שכן אם אמר חוץ מדגן דלא הוי נדר שוא, כיון דדגן כולל חמשת המינים, כדלעיל סימן רי"ז ספיף (ח) [יח], וכן משמע לעיל סימן ר"ח ספיף ב', עיין שם [ס"ק יא]: **יב** או אם אוב"א כו'. עיין לקמן סימן רל"ט [ספיף טו]: **יג** שגנבה כיסי כו'. עיין לקמן ס"ק ט"ו: **יד** ויפיה חל הנדר. עיין לקמן ס"ק מ"ה:

י' נדרים שנגזרו כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתייתי וזכר שאכל ושתייה יב או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתייה [טז] י' כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם שלא ננכה ושלא הבתה י' וכן אם אמר קונם שאיני נושא את פלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר י" אכל אם היתה (יא) בעורה יד (י) ויפיה חל הנדר: הגה כחז' דאפילו בכהאי גוונא הוי נדר שוא, וכן כחז' הרא"ש ריש פרק המדיר [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"ת. וגראה דמה שכחז' הר"ב ויש שחולקין קאי גם על זה. ומכל מקום נראה דיש להחמיר, דכן גם כן דעת המוספות פרק המדיר ריש דף ע"א הכסמ"ג [לאחר רמב עב, ד], וכן כחז' הגהות אשרי ממהרי"ח שם [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"י: י"א ויש חולקין. דהוי נדר שוא. אבל אם אמר חוץ מנכר לא הוי נדר שוא, דכשר מיישב דעמו של אדם ואפשר בנכר וגבינה וחלב י"א, תשובות מיימוניות [דשייכי לפרס הפלאה סימן ד] ומביאו ב"י [עמוד ת"ז ד"ה ומ"ש] ודרי משה [אות ה], וכן כתבתי לעיל סימן רי"ז ס"ק ל"א לדעת הר"ן [נדרים נה, ד ד"ה ואם] והאחרונים. וגראה דכל שכן אם אמר חוץ מדגן דלא הוי נדר שוא, כיון דדגן כולל חמשת המינים, כדלעיל סימן רי"ז ספיף (ח) [יח], וכן משמע לעיל סימן ר"ח ספיף ב', עיין שם [ס"ק יא]: **יב** או אם אוב"א כו'. עיין לקמן סימן רל"ט [ספיף טו]: **יג** שגנבה כיסי כו'. עיין לקמן ס"ק ט"ו: **יד** ויפיה חל הנדר. עיין לקמן ס"ק מ"ה:

י' נדרים שנגזרו כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתייתי וזכר שאכל ושתייה יב או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתייה [טז] י' כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם שלא ננכה ושלא הבתה י' וכן אם אמר קונם שאיני נושא את פלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר י" אכל אם היתה (יא) בעורה יד (י) ויפיה חל הנדר: הגה כחז' דאפילו בכהאי גוונא הוי נדר שוא, וכן כחז' הרא"ש ריש פרק המדיר [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"ת. וגראה דמה שכחז' הר"ב ויש שחולקין קאי גם על זה. ומכל מקום נראה דיש להחמיר, דכן גם כן דעת המוספות פרק המדיר ריש דף ע"א הכסמ"ג [לאחר רמב עב, ד], וכן כחז' הגהות אשרי ממהרי"ח שם [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"י: י"א ויש חולקין. דהוי נדר שוא. אבל אם אמר חוץ מנכר לא הוי נדר שוא, דכשר מיישב דעמו של אדם ואפשר בנכר וגבינה וחלב י"א, תשובות מיימוניות [דשייכי לפרס הפלאה סימן ד] ומביאו ב"י [עמוד ת"ז ד"ה ומ"ש] ודרי משה [אות ה], וכן כתבתי לעיל סימן רי"ז ס"ק ל"א לדעת הר"ן [נדרים נה, ד ד"ה ואם] והאחרונים. וגראה דכל שכן אם אמר חוץ מדגן דלא הוי נדר שוא, כיון דדגן כולל חמשת המינים, כדלעיל סימן רי"ז ספיף (ח) [יח], וכן משמע לעיל סימן ר"ח ספיף ב', עיין שם [ס"ק יא]: **יב** או אם אוב"א כו'. עיין לקמן סימן רל"ט [ספיף טו]: **יג** שגנבה כיסי כו'. עיין לקמן ס"ק ט"ו: **יד** ויפיה חל הנדר. עיין לקמן ס"ק מ"ה:

ערוך אהם להמריק"ש

סוף ספיף ה [אם עשיתי דבר פלוני]. אמר פירוש עולם עליו ותלמו בלהא אם אעשה דבר פלוני, אף על פי שאפשר לו שלא יעשה אותו דבר ולא יאסרו עליו, כיון שהייתי כל פירות עולם אינו נדר. ויש אומרים שמועיל, כיון שאפשר שלא יעבור המנאי. ועיין לקמן נדרי מירום: פ"ה א' אם אכלתי ושתייתי. פירוש, שהייתי כן כפיו, אבל אם חשב שלא אכל לא מהני: [שם] קונם אשתי נהנית י' שגנבה. לדעת הרמב"ם א' אם הדבר מוכח שמד מפני כך אין לך שחזר בפיו שגנבה כיסי כו', וכן מופיעים נדרי פרק ג' מהלכות שבועות [הלכה ג-ו]: כמ"ה [אב"א] אם היתה בעורה וכו'. ולא דמי להיה אכיה רע ומת או עשה תשובה שמתעל המד, כמבוי נדון י"ע, דהס עשוי הוא לעשות תשובה ועשוי הוא למות, הלך כל זמן שאכיה רע קאמר, אבל אשה בעורה אינה עשויה להיות נאה, הלך לא היה דעמו שמהא מותרת לו:

הגהות והערות

י' כ"ה נדפ"ח, וכן היה נוסח הב"י טור (בכל) מפורסם. ממהרי"ח [המפורסם] ויהיה שדורף תל"ז הנוסח "להיות", וכן הוא ברא"ש וכתבתי מיימוניות המוכחש בנדר הגולה אות י':
יא. דמשנות מיימוניות כחז' כן ל"ז פירות אינו כחז' כן ל"ז וממילא הוא הדין הלכ וגבינה. אבל כהא ל"ז שפירות מלל הלל, אלא שאמר חוץ מנכר, א"כ אמאי היא מותר בחלב וגבינה:
יב. עיין רמב"ם נדרים ת, א וד וכסף משנה שם ד"ה קונם, ונפקר המפתח:

הגהות רעק"א

י' נדרים שנגזרו כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתייתי וזכר שאכל ושתייה יב או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתייה [טז] י' כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם שלא ננכה ושלא הבתה י' וכן אם אמר קונם שאיני נושא את פלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר י" אכל אם היתה (יא) בעורה יד (י) ויפיה חל הנדר: הגה כחז' דאפילו בכהאי גוונא הוי נדר שוא, וכן כחז' הרא"ש ריש פרק המדיר [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"ת. וגראה דמה שכחז' הר"ב ויש שחולקין קאי גם על זה. ומכל מקום נראה דיש להחמיר, דכן גם כן דעת המוספות פרק המדיר ריש דף ע"א הכסמ"ג [לאחר רמב עב, ד], וכן כחז' הגהות אשרי ממהרי"ח שם [כמויות פ"ו סימן ג] נסס ר"י: י"א ויש חולקין. דהוי נדר שוא. אבל אם אמר חוץ מנכר לא הוי נדר שוא, דכשר מיישב דעמו של אדם ואפשר בנכר וגבינה וחלב י"א, תשובות מיימוניות [דשייכי לפרס הפלאה סימן ד] ומביאו ב"י [עמוד ת"ז ד"ה ומ"ש] ודרי משה [אות ה], וכן כתבתי לעיל סימן רי"ז ס"ק ל"א לדעת הר"ן [נדרים נה, ד ד"ה ואם] והאחרונים. וגראה דכל שכן אם אמר חוץ מדגן דלא הוי נדר שוא, כיון דדגן כולל חמשת המינים, כדלעיל סימן רי"ז ספיף (ח) [יח], וכן משמע לעיל סימן ר"ח ספיף ב', עיין שם [ס"ק יא]: **יב** או אם אוב"א כו'. עיין לקמן סימן רל"ט [ספיף טו]: **יג** שגנבה כיסי כו'. עיין לקמן ס"ק ט"ו: **יד** ויפיה חל הנדר. עיין לקמן ס"ק מ"ה:

פתיחי תשובה

(ב) בי"ב. עיין באר היטב של הרב מהרי"ט ז"ל [ס"ק י]. ועיין בשרות ראש יוסף תשובה ה' דף י"ג שדעתו כדעת המשפט צדק [ח"א סימן ה] דכל שיש הוכחה כמפורש דמי, ולא כט"ו [ס"ק י], ע"ש:

גליון מהרש"א

ג] [ש"י ע"ה] ונדרים שנגזרו כיצד אמר קונם עלי. נחשבות פני משה חלק ב' סימן (ק"כ) [קב] ראה לנצל נדרי שגגות נחנאי שלג כפליה, דמכיון דנחאי נצל ומעשה קיים, והוא ראה רק נחנאי, אם כן הוי נדר שוגג. ועיין מה שכחז' עליו בשנות גינת ורדיס חלק א' בחלק יו"ד כ"ז ב' סימן ב' עלה ק"י ע"ה, ועלה ק"ד (דף א') ע"ה [סימן ג] ד"ה ואפילו שגגה:

סימן יז

בדין נשבע ונודר בדבר שא"א לקיימו

והוא לשון מלקין אותו וכמו בשבועה דהוי שבועת שוא ואף נדר שוא לא אשכחן, ולכן פירשו דאם הי' הדין שאין הנדר חל על דבר שא"א לקיימו הרי אין זוה תורת נדר כלל דהוי דברים בטלים ואין צורך דין נדר שוא, ולא עבר שום איסור, וע"כ מוכח דמעיקר הדין חל נדר גם על דבר שא"א לקיימו וממילא דתורת נדר על דבריו, אולם נאמר צוה חידוש דין דכל דבשעה שיצא הדיבור בפיו הרי הוא כבר מחולל משום דבדאי יתחלל, חל על דיבורו תורת דיבור מחולל וכבר נתחלל ואינו אוסר אבל עובר על ענין זה משום כל יחל דברו שחילל דברו שהוא נדר מעיקרא, ואף דבכל נדר שעובר עליו אף שעובר משום כל יחל אין זה אלא ענין חילול במקומו ובשעתו אבל אין הנדר עצמו מתחלל לעולם ועדיין קיים הוא לאסור עליו חילולו המתחדש בכל עת, אבל אם בשעה שיצא מפיו נתחלל הרי נעשה הדיבור מחולל בעיקרו ובשרשו וכבר אינו אוסר אבל עובר כעת משום כל יחל דברו, ובמאירי בסוגיין הביא דברי התוס' אלו ופירש דבריהם שגם צורך מלקין אותו מיד, וכח ע"ז ואין זה נכון שלא אמרוהו אלא בשבועה שתיקף שהוציא דבר זה מפיו כבר נשבע לשוא ולוקה וכו' אבל זה כל שלא ישן לא עבר על כל יחל והאיך מלקין אותו עד שלא עבר בכלום יעו"ש, וז"ל כמו שנתבאר דבכה"ג נתחלל הדיבור בשרשו על ידו מיד כשיצא מפיו וגם זה בכלל לא יחל דברו, והרא"ש בסוגיין כתב דגם צדריס איסורא מיהא איכא שהוציא נדר לבטלה מפיו אבל אין מלקין אותו, ולא ביאר מהו איסור זה וצ"ל הגר"א סי' רל"ב סעי' ה' צ"ן למש"כ צסי' רט"ז סעי' א' ושם כתב דאיסור דרבנן הוא, ואפשר דגם כונת הרא"ש הוא איסור כל יחל אלא שאין צוה מעשה ללקות עליו וז"ע, אבל בד' התוס' צ"ל שהוא איסור כל יחל גם לענין מלקות וכמו שפירש המאירי את דבריהם, ולפי"ז כבר יתכן דאם נדר על תנאי הרי בשעה שיצא הדיבור מפיו אינו חסוב מחולל שהרי יתכן שלא יקיים התנאי וכיון שבשעה זו אין הדיבור מחולל שוב מועיל הוא לאסור על עצמו גם בדבר שא"א לקיימו כשיתקיים התנאי ודו"ק, ודעת החולקים צוה הוא כפשוטו דדינא הוא שאין נדר חל בדבר שא"א לקיימו ודין זה כבר תלוי בחלות הנדר וה"ה כשנדר על תנאי.

גדרים ע"ז א' אלא דאמר קונם עיני צשינה וכו' מי שבקינן ל"י והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר וכו', ומצואר דצדבר שא"א לקיימו אין חלים שבועות ולא נדרים, וכח הר"ן דהא דמלקין אותו הוא רק בשבועה משום שהשבועה לא חלה והוי שבועת שוא, אבל נדר שוא, לא אשכחן דאסור ועיקר הדין הוא שאין הנדר חל וישן לאלתר.

← **ובתבו** התוס' צד"ה ואי מכאן פר"י נדר שאי אפשר לקיים אינו חל דהכא מדמי נדר שא"א לקיימו לשבועת שוא, וההיא נדר מכל פרי דעלמא (והוא להלן ע"ט ב') לאו דוקא כל פרי דא"כ לא הוי חייל כיון דאי אפשר לקיים ע"כ, ובתוס' גיטין ל"ה א' צד"ה ונודרת הק' מהא דאי' לקמן פ"ט ב' ההוא גברא דאיתסר הנייתא דעלמא עלי' אי נסיב איתתא וכו' אתא רב אחא צרי' דר"ה ושצטי' (הטעהו לומר שלא יהא נאסר) ואינסיב איתתא ושרקי' טינא (לפי שנאסר בהנחת עולם) והרי שחל הנדר, ומי' דדוקא היכא דבשעה שנודר כבר א"א לקיים הנדר אבל התם בשעה שנדר הי' יכול לקיים דאפשר לו שלא ישא אשה יעו"ש וכ"כ צפי' הרא"ש שם, וכ"כ התוס' בכתובות ע"א ובהגהות אשר"י שם, אבל הרא"ש שם וכן בתוס' שבועות כ"ט א' הביאו ד' ר"ת שכתב דגם בכה"ג לא חייל הנדר וכ"ה בטור יו"ד סי' רל"ב, והרמ"א בצעי' ה' שם כתב אבל אם אמר בלשון עמיד אם אעשה דבר פלוני יאסרו כל פירות שבועולס עלי' י"א דאסור וכו' ויש חולקין יעו"ש.

והנה בפשוטו ז"ב עוצה ענין זה מה לי שהנדר הי' על תנאי והרי הנידון הוא על חלות הנדר וכיון שאם יתקיים התנאי נדר צדבר שא"א לקיימו, הרי הוי נדר צדבר שא"א לקיימו שאינו חל, ונראה דהנה בתוס' צגיטין שם בתחילת דבריהם כתבו צדין אלמנה שנודרת ואוסרת פירות העולם עלי' לא גרסינן כל פירות דאע"ג נדר חייל אף על דבר שאינו יכול לקיים כדאמר צפ"ב נדרים גבי קונם עיני צשינה וכו' מי שבקינן וכו' כיון דמשם ואילך לא מיתסרא וכו' אינה חוששת, והרי שהביאו ראי' מסוגיין נדר חייל על דבר שא"א לקיימו ותמנה שהרי כתוב שאין הנדר חל וישן לאלתר, וביאור צדריס הוא שפירשו הסוגי' דגם צדבר עובר הוא מיד

תומים

ואמת מתחילה חשבתי מה שכתב הרי"ף אין צ"ד מו"יאין ממנו הרצון דלא נחתינן לנכסים, דבגדר לכ"ע שצודא לאו דאורייתא, ותקון עולם לא שייך כאן, וכיון דלא נשתעבדו הנכסים אין יורדים לנכסיו ולא כתבינן אדרכתא כלל, ולכן כתב אין צ"ד מו"יאין ולא כתב אין צ"ד כופין, דודאי כופין לבל יעבור אבל אין מו"יאין צירידת נכסיו. אבל הדריגא זי, מדה דהא מן הך קרא ועשית אזהרה לצ"ד שיעשוך נלמד כפיה לענין קרבנות וכן לזדקה דכתיב בפ"ך זו דקקה, ואילו נודרי קרבנות ומאחרין להביא קי"ל ממשכנים אותן כמבואר במשנה שקלים וכן הרמב"ם פ"ד מהלכות מעשה קרבנות (ה"י"ו) ע"ש. ועוד הא דסיים הרי"ף אלא מודיעין אותו הל"ל דמגדין אותו לקיים נדרו.

אם יורדין לנכסים

המתחייב צדקה אם לא ילך לערכאות אימתי חשיב אסמכתא

תומים

סוכה שאני יושב לא שאוסר ישיבת סוכה להדיא בקונס, רק אמר אם אשכ בסוכה יהיה עלי קרבן, ובאמת יושב בסוכה רק חייב להביא קרבן, אם כן מאי שנא נדר ומאי שנא שצוה, דהאומר אם אשכ בסוכה שצוה שאפריש קרבן ג"כ ישכ בסוכה ויפריש קרבן, וגם בגמרא [שם ע"ב] פריך מ"ש נדר משצוה, ומוקי רבא בגדר באומר קונס ישיבת סוכה עלי וא"כ מיתסר חפלא על נפשיה, משא"כ בשצוה באומר שצוה שלא אשכ בסוכה, ולפי' הרי"ף הא לימא להך פ"י במשנה כלל, רק תלה נדרו בישיבת סוכה, ומעולם לא אסר ישיבת סוכה, על עצמו כלל. וראיתי ברמב"ם צ"י המשנה וכן בהל' נדרים [פ"ג ה"ו] שכתב באומר קונס ישיבת סוכה עלי אסור וכ"כ אם תלה בו ואמר יהיה עלי קרבן אם אשכ בסוכה יושב ומביא קרבן, וגם צו תמה התי"ט מה זורך לרמב"ם צוה לענין פירוש המשנה והא גם בשצוה שייך כן.

האומר אם אשכ תוך ג' ימים חפץ זה קונס

וא"כ היה נראה דקשיא להרי"ף במשנה דקתני קונס סוכה שאני עושה דאסור, הא בהך ליטנא אין כאן נדר, רק באומר קונס ישיבת סוכה עלי, ואם כן להיפוך הל"ל במשנה קונס ישיבת הסוכה עלי אסור ולא לשון הבטחי מועיל, כי באמרו קונס סוכה שאני עושה אין כאן מקום לחול הגדר. ולו צבירא ליה כמו דכתב ר"ת והרא"ש ריש פ' המדיר [פ"ג ה' דהאומר קונס עלי אם אישן ג' ימים אם אעשה דבר פלוני אינו נדר, ואע"ג דהא יכול לישן ולא יעשה דבר פלוני, הואיל והואיל שינה שלשה ימים היו נדר של שא ואינו חל, ואם כן ה"ה להיפוך אם אמר אם אישן מהיום תוך שלשה ימים יהיה חפץ זה עלי קונס אינו נדר, דהא הזכיר שינה ג' ימים והו' נדר של שא¹¹. וזהו נראה הא דפריך בשמעתין דהמדיר שם [במזבח ע"א ע"ב] ותתקשט ותאסור ולא מוקי ליה דתלתה קשטייה באכילת כל מיני פירות, וזהו אף לרבי יהודה דאמר יקיים היינו בזמן ממני פירות אבל בכל מיני פירות אף לרבי יהודה א"א למיקם אפילו יום א' ומג"ל להקשות, אלא ודאי דתלוהו בהך אין הנדר באסור קישוט חל כלל.

החילוק בין נדר קרבן לנשבע בשתולה בישיבת סוכה

וא"כ ה"ה באומר אם אשכ בסוכה שצוה שאפריש קרבן, כיון דתליא שצוהו צביטול מצוה והזכיר צביטול מצוה לא חל השצוה, כמו בתולה צשינה דמאי שנא ואף זהו כמיהו, אמנם אם אמרו בלשון קונס אם אשכ בסוכה הרי עלי קרבן בגדר חל, דהא אינו כאן צבור דתלה נדרו בדבר שלא חל הנדר עליו, דהא יש מקום בנזף ישיבת סוכה שיחול הנדר כגון שיאמר קונס ישיבת סוכה עלי, ואם כן אין כאן הצוהרת ישיבת סוכה צירור דבר שלא חל עליו הנדר, ולא דמי להזכרת שינה שלשה ימים דשם אינו צמיאות חלות הנדר משא"כ כאן, ולכן נתלה בו הנדר ומייב. וזהו שפי' הרי"ף במשנה קונס שאשכ בסוכה היינו אם אשכ בסוכה יהיה עלי קרבן ומייב בקרבן משא"כ בשצוה, ופריך בגמרא מאי שנא ולמה תליא בגדר חל ולא בשצוה, ומשני הגמרא שבגדר חל בפשוט באמרו קונס ישיבת סוכה עלי, אם כן אף בתולה נדרו

לבושי חושן

9. בתשובות הרי"ף ח"א סי' רמ"ז ובתה"ג הרכבי סי' פ"ה מבואר להדיא דדעתו דלא שייך בצדקה אסמכתא. וכן פסק הרי"ף הובא בב"י סי' רמ"ח יור"ד רכופין על הצדקה, ועיין בזה גם במח"א הלי' צדקה ריש סימן א', ועיין באלפי מנשה שתמה על הסמ"ע דבגדר לכ"ע כופין אותו וכדתינו ברה"ו "ועשית" אזהרה לבי"ד שיעשוך, "בפ"ך זו צדקה ע"ש, ועיין בקצות שכתב דיש לסמ"ע על מה לסמוך, והוא דעת רב האי גאון הובא בר"ן פרק נערה דס"ל דגם בגדר אין כופין, וא"כ אין להתפלא על הסמ"ע דדעתו שווה לרב האי גאון, ובאלפי מנשה הקשה על הקצות דלא יישב כלום דהרי הסמ"ע כתב דבריו אליבא דהרי"ף שסובר דכופין על צדקה אפי' בלא נדר וכ"ש בגדר, וכ"כ במחנה אפרים סי' ב' דהרי"ף

ביאור הדין פומתי בגדרים

ואמנם האמת יורה דרכו דעצם סברת התומים מפורשת היא בתוס' כתובות דף ע"א ע"א ד"ה שלא בא"ד וז"ל אבל למאי דס"ד דאדרה איהו ותלנהו בתשמיש המטה חל אפילו הדירה מכל פירות כיון דאפשר לה לאכול וליאסר בתשמיש המטה, כי ההיא כשילהי נדרים (דף פ"ט ע"ב) דאמר תיתסר כל הנאות דעלמא עלי וכו' ושרקי' טינא שלא יהנה מן העולם אלמא חל הנדר עכ"ל, והנה באדרה איהו איך אפשר לו להדירה מכל פירות העולם הא הוי פירות חבירו על חבירו, א"ו דכוונת התוס' דבהו"א קאסר התשמיש ותלאו בכל פירות שבעולם והיינו נדר בתנאי שא"א להתקיים, וע"ז קא טרח התוס' לאתויי ראי' מהך עובדא דסוף נדרים דכמו דהתם לא הוי נדר שוא כיון דאפשר לקיים התנאי כמו"כ בנידון דידן לא חשיב נדר שוא והיינו לא כשיטת הר"ת.

ברם, עדיין לא נתיישרה כוונת התוס' דבשלמא התם בנדרים דעצם הנדר הוי דבר שא"א להתקיים ורק דתלאו בדבר שאפשר לקיים הוי חידוש דלא הוי נדר שוא, דהא בזה פליג ר"ת [ועיין שם בפ"י הרא"ש על אתר], אבל באדרה איהו דרק התנאי הוי א"א להתקיים אבל עצם הנדר ודאי אפשר להתקיים, ומה לי דודאי יחול הנדר כיון שהתנה בדבר שא"א להתקיים. ומוכח כדברי התומים דלשיטת ר"ת אין נ"מ אם הנדר הוא דא"א להתקיים אי התנאי הוא דא"א להתקיים דבין כך ובין כך הוי נדר שוא, ולכך תוס' בכתובות דסברי שלא כהר"ת ורצו לאוקמי הך דאדרה איהו גם בתנאי שא"א להתקיים הוצרכו לאתויי ראי' דמצינו דנדר שא"א לקיים על תנאי לא הוי נדר שוא, וממילא דה"ה בנדר ע"ת שא"א להתקיים, ואולם טעמא מיהא בעי אמאי נחשב לנדר שוא עי"ז דא"א לקיים התנאי וּצ"ע.

ה. **והנראה** בזה דחלוק עצם גדרי תנאים בכה"ת וגדרי תנאים בנדרים ביסוד דינם, דהנה תנאי בכה"ת ילפינן מתנאי בגוב"ר דע"י התנאי עם כל משפטי התנאים אתי התנאי ומבטל המעשה [ועיין תוס' כתובות דף

מעשה איסור. וכן צ"ע מש"כ הר"ן דאיסורא דמחר "אינו אסור אלא בצירופו של יום ראשון" וצ"ע דאיזה הצטרפות איכא בהך נדר, הא אין כאן אלא תורת תנאים ותנאי מילתא אחריתא היא ואין לתנאי שום הצטרפות בעצם האיסור.

ג. **והנה** התומים סוף סי' כ"ו הביא תשו' הרי"ף וכתב לפרש דבריו דכמו דחלוק דין נדר מדין שבועה לענין לבטל את המצות, דשבועה אינה חלה לבטל המצות משא"כ בנדר דחל אפילו לבטל המצות, כמו"כ אם תלה השבועה ע"מ שאשב בסוכה ג"כ השבועה אינה חלה דהוי נשבע לבטל המצות, אבל נדרים ע"מ שאשב בסוכה שפיר חיילי כמו שחל נדר לבטל המצות, וז"ל בא"ד וכמו שכתב ר"ת והרא"ש ר"פ המדיר דהאומר קונם עלי אם אישן ג' ימים אם אעשה דבר פלוני אינו נדר ואע"ג דיכול לישן ולא לעשות דבר פלוני הואיל והוציא שינת ג' ימים הוי נדר של שוא, וא"כ ה"ה להיפוך אם אמר אם אישן מהיום בתוך ג' ימים יהי' חפץ זה קונם אינו נדר דהא הזכיר שינה של ג' ימים והוי נדר של שוא וכו' עכ"ל. וכבר תמה עליו הגרע"א בשו"ע יו"ד סי' רל"ב סק"ו וז"ל נראה פשוט דדוקא כה"ג דגוף האיסור הוי דבר שאי אפשר להתקיים מש"ה אף בתלאו בתנאי ס"ל לר"ת דהוי שוא, אבל בהיפוך באמר אם לא אישן ג' ימים או שלא אטעום א' מכל פירות שבעולם יאסר לילך למקום פלוני חל הנדר, דמה בכך דהתנאי הוי דבר שאי אפשר להתקיים מ"מ האיסור יכול להתקיים, ובתומים לא כ"כ וכ' בפשיטות דגם בזה שוא ולענ"ד אינו כן עכ"ל.

ולבאורה הסברא נותנת כדברי הגרע"א דהגם דפליגי רבוואתא אם נדר שא"א לקיימו על תנאי אי חשיב נדר שוא היינו דאע"ג דיתכן שלא יתחלל הנדר כיון דאם לא יתקיים התנאי ליכא נדר בכלל, מ"מ הנדר א"א לקיימו, אבל כשעצם הנדר אפשר לקיימו ורק שתלאו בתנאי שא"א שלא יתקיים הנדר מיהת אפשר לקיימו ומה גרע תנאי שודאי יתקיים מהיכא דלא התנה כל עיקר.

כאילו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח עכ"ל. ובגלהש"ס על אתר הקשה וז"ל ק"ל דעדיין איך יתורץ ההיא דנדרים ר"פ ואלו דברים קונם רחיצת עולם אם ארחה הא נדרים א"א לקיים ע"י שליח וצ"ע עכ"ל.

וכבר מפורסם מש"כ הגרי"ז בספרו ליישב קושיית הגרע"א דמובא שם בשם הגר"ח דבאמת בנדרים לא בעינן דומיא דבגוב"ר דבנדרים איכא כללא דהאדם בשבועה, וממילא אם על דעת כן אינו רוצה הנדר הוי כנדר ופתחו עמו ולא בעינן התרת חכם. והוסיף הגרי"ז דהא דמבואר בתוס' דגם בנזירות בעי משפטי התנאים היינו דוקא התם דמיירי בתנאי דהריני נזיר ע"מ שאהא שותה יין ואין זה רק תנאי לומר דבלי היתר יין ליכא נזירות אלא אדרבא אנן בעינן שתתחדש פרשת נזירות עם היתר יין ושתחול חלות של נזירות ורק שיין יהא מותר, בזה בעינן הילכתא של תנאים עם משפטי התנאים ולכן מקשינן בגמ' דהוי מתנה עמ"ש בתורה, ולכן הקשו התוס' שפיר כיון דבעינן הילכתא בתנאי דבגוב"ר תיפוק ל' דהוי מילתא דליתא בשליחות, משא"כ בנדרים דלא בעי לשנות עצם חלות הנדר רק דאדעתא דהכי לא נדר א"כ סגי בהך כללא דנדרו ופתחו עמו ע"ש.

ואולם אכתי לא ארווח לן בזה דהנה התוס' בכתובות דף נ"ו ע"א ד"ה הרי הקשו כעין קושייתם בנזיר ממקום אחר וז"ל וא"ת הא דתנן בפרק בתרא דמנחות הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו יגלח בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו יצא, ומפרש בגמ' היינו טעמא דהאי גברא לצעורי נפשי קא מכוינן, אמר אי סגי בבית חוניו טרחנא. פירוש הלכך אם רצה לגלח במקדש חל עליו נזירות, ואם אינו יכול או אינו רוצה לטרוח אדעתא דדהכי לא נדר, איגלאי מילתא דלא הוי נזיר והיינו פירוש יצא כלומר שלא חלה עליו נזירות. והשתא אמאי והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא דאין גילוח אלא במקדש עכ"ל ומבואר דגם לענין זה דאדעתא דהכי לא נדר בעינן כללא דומיא דבני גד ובני ראובן, וע"כ דקסברי התוס' דתנאי

נ"ו ע"א ד"ה הרינן, דעצם החלות תלויה ועומדת בקיום התנאי ואם נתבטל התנאי בטל המעשה מעיקרו, ולכאורה ה"ה בנדרים דאם נתבטל התנאי לא ה"י נדר מעולם דכל עיקר עשיית הנדר הוא רק אם יתקיים התנאי. ונראה לומר דלא כן הוא, דבנדרים דעצם האיסור הוא מה שמפרש בדיבורו וכמו שאפשר לאסור דוקא מין מסויים ולזמן מסויים, כמו"כ אם הדיבור הוא לאסור החפץ במצב מסויים זהו עצם הנדר, ולכן כשאמר לא אוכל זו אם אוכל זו היינו דאכילת הראשון נאסרת רק ביחד עם השני, ועצם איסורו הוא לאכול האיסור במצב שיאכל השני, ואדרבה אין כאן תנאי בעשיית הנדר דהנדר הוי נדר מוחלט דאכילת שניהם הוא הוא איסורו, ואם לא נתקיימה אכילת התנאי אין הכוונה דמותר לאכול השני בגלל שנתבטל הנדר אלא דאכילת הנדר נאסרה רק במצב דאיכא גם אכילת התנאי, וכמו מי שאסר ככר באכילה דמותר ליהנות ממנה לא נתבטל הנדר רק דאין זה איסורו אבל נדר על אכילה איכא, כמו כן בתנאים בנדרים התנאי הוא חלק מעצם הפלאת האיסור ומגדיר מהו איסורו, והבן.

ולפי"ז נראה פשוט דאם עשה נדר בתנאי של אם אינו יכול לחזור גם קודם שנתקיים התנאי, והגם דבכל מקום אמרינן דאם כלאחר דמי, אבל בנדר אין התנאי בחלות הנדר כי אם בעצם חפצא של האיסור דזהו איסורו זו עם זו, וכנ"ל. וכן נראה דאין מקום להסתפק בנשבע על תנאי ולא נתקיים תנאו שתחשב שבועת שוא ואע"פ שהוציא שבועה מפיו ולא חלה השבועה מחמת ביטול התנאי, א"ו דבאמת חלה שבועתו ורק דלא עבר על השבועה באכילת האיסור בלבד, בלי אכילת התנאי, כיון דעצם האיסור הוא לאכול זו עם זו, וכדאמרן.

ה. **והנה** התוס' בנזיר דף י"א ע"א ד"ה דהוי הקשו וז"ל בא"ד וא"ת ותיפוק ל' דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח דאמר בהמדיר דבעינן תנאי דומיא דבני גד ובני ראובן שנתקיים המעשה ע"י יהושע וכו' וי"ל אחרי שאחרים יכולים להביא קרבנות תחתיו נחשב

מה שנאסר בנדר. כ"ז בנדר אבל בשבועה כיון דאיכא ילפוטא "אבל מיחל הוא לחפצי שמים" ונמצא דלא חלה עלי' שבועה אם השבועה מחייבת ביטול מצוה. ובשבועה כמו בנדר על תנאי אין נפ"מ אם התנאי הוא המצוה א' האיסור הוא המצוה, דאם חלק מחילול הדיבור הוי ע"י מצוה קרינן ב"י "לחפצי שמים הוא מיחל". והיינו דוקא אליבא דר"ת דגם חלק מחילול הדיבור סגי לאחשובי לנדר שוא הכי נמי לענין נשבעין על המצות, אבל לשיטת הרא"ש והתוס' דכיון דיתכן לא להתחלל לא חשיב שוא כמו"כ לא הוי שבועה לבטל המצוה, וכל דברי התומים הם ברורים וקיימין.

ט. **איתא** בשבועות דכ"ח ע"א אמר רבא שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו, ואכל את הראשונה בשוגג והשני' במזיד, פטור. ראשונה במזיד ושני' בשוגג, חייב וכו' ע"כ. ומפרש"י ד"ה אמר וז"ל אין איסור השבועה חל עליו בשעת שבועה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך ההיא שעתא שעת שבועה היא, ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קרינן ב"י האדם בשבועה וחלה עליו שבועה להתחייב קרבן על השוגג, בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון וכו' עכ"ל, ובתוס' שם פליגי דהך דינא דהאדם בשבועה הוא דוקא בשעת אכילת התנאי בין אם אכלה ראשונה ובין אם אכלה שני', ומה דקאמר ראשונה לאו דוקא ע"ש.

והנה בשלמא לשיטת התוס' יתכן לומר דכיון דחלות השבועה תלוי בתנאי ממילא בשעת התנאי קרינן ב"י האדם בשבועה דשעת קיום התנאי הוא חלק מעצם חלות השבועה. אבל לפי שיטת רש"י דקרינן ב"י "האדם בשבועה" בשעת המעשה הראשון גם אי אכל האיסור בראשונה, מה שייך אכילת האיסור לדין "האדם בשבועה" דזהו דין בחלות השבועה, ומה חל ע"ז שאכל האיסור בראשונה, דאין זה אלא ספק איסור שמא תחול עליו שבועה ע"י קיום התנאי אח"כ, וצ"ב.

דסגי בזה להתחייב קרבן דכיון דאכל קודם את האיסור ממילא חל איסור לאכול התנאי דבזה מתחלל הדיבור וכיון דשגג באיסור חילול דיבור נתחייב קרבן, ואע"פ שלא כל החילול דיבור נעשה בשגגה זהו חידושו של ר"ת דסגי בזה להתחייב קרבן. אבל אילו התנאי הוי מילתא אחריתי מאי שייטא שגגת תנאי להתחייב בקרבן שבועה. נותכן לפי"ז דמה שכתבו שם בתוס' דגם למ"ד התראת ספק שמה התראה באכל לשבועה במזיד ובהתראה ואח"כ אכל לתנאי בשגגה "דאין סברא לחייבו מלקות" ע"ש, י"ל דכ"ז דוקא בנדר דגם התנאי הוי חלק מעצם חילול הדיבור, אבל בדוכתא אחריתי כגון בסוגי' דבטלו ולא בטלו למ"ד התראת ספק שמה התראה יתכן לומר דלוקין אם נתברר חיובו למפרע אף ע"י שגגה, וצ"ע בזה].

ח. **ועפ"ד** מובן היטב מה שהוכחנו מתוס' כתובות כס' התומים דגם נדר על תנאי שא"א לקיימו חשיב נדר שוא לשיטת ר"ת, דכיון דנתבאר דהנדר כבר חל והדיבור נתחלל ע"י שני המעשים יחד נמצא דס' ר"ת דהוי נדר שוא אין זה משום דאם חל הנדר ודאי יתחלל הדיבור, דהא ליתא דהנדר כבר חל וכל עיקר האיסור הוא שני המעשים גם יחד ויתכן שלא יתחלל הדיבור בכלל, אלא דקסבר ר"ת דאין הנדר יכול לחייבו דבר שא"א לקיימו, וכיון דאם יעשה התנאי יתחייב ע"י הנדר דבר שא"א לקיימו זהו נדר שוא, ואין זה תלוי באם אין שום ה"ת שלא יתחלל, דאפילו אפשר שלא יתחלל הדיבור עדיין נדר שוא הוא כיון שחלק מחילול הדיבור א"א לקיימו, וממילא גם אם התנאי הוא החלק שא"א לקיימו אבל כיון דהתנאי הוא חלק מחילול הדיבור ואם יעשה הנדר יתחייב לא לעשות התנאי, ואם כי אינו מוכרח לעשות הנדר אבל הא מיהת דחילול הדיבור צריך להיות ע"י דבר שא"א לקיימו ולכן הוי שוא. וע"ז הוסיף התומים דה"ה נמי לענין נשבע לבטל המצות, כיון דאמרינן דהתנאי הוא חלק מחילול הדיבור, וזהו עצם הנדר דאם יעשה מעשה פלוני יתחייב לא לקיים המצוה נמצא דע"י עשיית המצוה שהוא התנאי מתחלל דיבורו כיון שכבר עשה